

Uskontotiede
Maailman kulttuurien laitos
Helsingin yliopisto

**USKONTODIPLOMATIA JA KONFLIKTIN RATKAISU:
MUSLIMIT JA KRISTITYT SOVINNON RAKENTAJINA**

Jari Portaankorva

AKATEEMINEN VÄITÖSKIRJA

Esitetään Helsingin yliopiston humanistisen tiedekunnan suostumuksella julkisesti tarkastettavaksi Fabianinkatu 33 salissa 5 lauantaina 12. toukokuuta 2018 klo 10.

Copyright Jari Portaankorva 2018

ISBN 978-951-51-4203-0 (nid.)

ISBN 978-951-51-4204-7 (PDF)

Unigrafia

Helsinki 2018

TIIVISTELMÄ

Tämä artikkeliväitöskirja analysoi muslimien ja kristittyjen harjoittaman uskontodiplomatian (*faith-based diplomacy*) mahdollisuuksia tukea sovinnon rakentamista. Tutkimusaihe on tärkeä ja ajankohtainen: uskontoihin mediassa liitetään usein väkivalta, mutta vähemmälle huomiolle on jäänyt uskonnollisten toimijoiden osallistuminen konfliktien ratkaisemiseen. Artikkeleiden (I, II, III) tutkimustuloksia analysoidaan John Paul Lederachin transformatiivisen konfliktinratkaisuteorian kautta, jossa konflikteja puretaan yhteiskunnan ylätasolla, keskitasolla ja ruohonjuuritasolla.

Ensimmäinen artikkeli (I) käsittelee muslimijohtajien Yhteinen sana välillämme *A Common Word Between Us and You* -aloitekirjettä ja kristittyjen *Yale Response* vastausta. Irakin sodan aikaan muslimit kutsuivat kristittyjä ja juutalaisia sovintoon uskontojen yhteisen sanan: rakasta Jumalaa ja lähimmäistäsi pohjalta. Syntyneessä dialogissa korostuivat uskontojen yhteiset periaatteet: usko Jumalaan, lähimmäisenrakkaus, yhteinen isä Abraham ja sovinnon rakentaminen. Uskontojohtajat sanoutuivat irti uskonnon ja Jumalan nimissä tehdystä väkivallasta.

Toinen artikkeli (II) kuvaa Sierra Leonen muslimien ja kristittyjen perustaman Uskontojen neuvoston *Inter-Religious Council of Sierra Leone (IRCSSL)* toimintaa maan sisällissodan aikana ja sodan jälkeisessä sovintoprosessissa. Moniuskontoinen väkivallaton sovinnon rakentaminen yhteiskunnan eri tasoilla auttoi rauhanneuvotteluiden onnistumista. Sodan jälkeen muslimit ja kristityt työskentelivät yhdessä traditionaalisten afrikkalaisten uskontojen edustajien kanssa järjestäen eri puolilla Sierra Leonea moniuskontoisia puhdistautumisrituaaleja, jotka vahvistivat sovintoa.

Kolmas artikkeli (III) tarkastelee Sierra Leonen baptistikäännynnäisten suhdetta islaminuskoon ja afrikkalaiseen traditionaaliseen uskontoon. Käännynnäiset elävät uskontojen välissä tiedostaen islamilaisen ja afrikkalaisen traditionaalisen uskonnon omassa taustassaan pyrkien omaksumaan uuden uskonnollisen affiliaation vaatimukset. Uskontojen hyvät suhteet, yhteistyö ja käännynnäisten osallistuminen rauhan rakentamiseen tukevat uskontojen rinnakkaiseloja ja uskontojen välisten konfliktien sovittelua ruohonjuuritasolla.

Tutkimuksessa käsiteltiin uskontodiplomatian mahdollisuuksia edesauttaa konfliktien ratkaisua kolmesta eri näkökulmasta: globaalin uskontodialogin, kansallisten uskontojohtajien vuorovaikutuksen ja kansalaisten arkikokemusten tasolla. Tutkimustuloksissa näkyi Hans-Georg Gadamerin käsitys ymmärryksen horisonttien sulautumisesta. Konfliktien keskellä muslimien ja kristittyjen vuoropuhelussa ja yhteistyössä korostui uskontojen uudelleen tulkinta rauhan ja sovinnon rakentamiseksi.

Yhteinen sana välillämme -uskontodialogissa muslimit ja kristityt sanoutuivat irti uskontojen nimissä tehtävästä väkivallasta ja korostivat Lähi-idän uskontojen aabrahamilaisia juuria. Sierra Leonen uskontojohtajien työskentely läheisessä yhteistyössä konfliktin keskellä yhteisten väkivallattomien periaatteiden pohjalta tuki kapinallisten ja hallituksen välisiä neuvotteluita. Uskontojen yhteistyö ruohonjuuritasolla auttoi sodan jälkeen yhteiskunnan eheytymistä ja sovintoa.

Tutkimuksen empiirisenä kohteena oli Sierra Leonen sisällissota vuosina 1991–2002. Tutkimustulokset tukevat John Paul Lederachin konfliktin transformaatioteorian käsitystä, jonka mukaan yhteiskunnan ylätasolla, keskitasolla ja ruohonjuuritasolla tapahtuva moniraiteinen rauhan rakentaminen auttaa konfliktien ratkaisemisessa. Sierra Leonen uskontojohtajat tuomitsivat väkivallan ja korostivat restoratiivista oikeutta, mikä antoi heille erityisen rauhanvälittäjän roolin sodan keskellä. Muslimit ja kristityt tukivat yhdessä poliittista rauhanprosessia, yleisen armahduksen toteuttamisesta kapinallisille ja sodan jälkeen tapahtunutta sovintoprosessia.

Uskonnollisten toimijoiden yhteistyö ja uskonnolliset rituaalit loivat turvallisuutta kaaoksen keskellä ja toivoa paremmasta tulevaisuudesta. Hauraiden valtioiden poliittisen järjestelmän murtuessa ihmisten luottamus uskonnollisiin instituutioihin pysyy vakaana uskontojen edustajien osoittaessa moraalista vahvuutta. Uskontodiplomatian kautta voidaan jakautuneissa valtioissa vaikuttaa konfliktien kulkuun tukemalla väkivallattomia tapoja ristiriitojen ratkaisemisessa.

SUMMARY

"Faith-based diplomacy and conflict resolution: Muslims and Christians building reconciliation."

This dissertation examines how faith-based diplomacy and Muslim-Christian cooperation supports reconciliation. Interfaith peace-building is an important contemporary research topic. The portrayal of religions in the media is often linked with violence, and less attention is given to religious peace-building efforts to resolve conflicts. In this study the results of three articles (I, II, III) are analysed through John Paul Lederach's conflict transformation theory, where conflicts are resolved by means of top-level, middle-level and grassroots-level interventions.

The first article (I) "Reaching for peace between faiths. 'A Common Word' letter and 'Yale Response' building reconciliation between Christians and Muslim", deals with "A Common Word between Us and You", an open letter to Christians (and Jews) written by Muslim leaders representing every major school of Islamic thought, in an effort to begin a new dialogue between religions. The "Yale Response" was one of the Christian letters addressing the Muslims' initiative. Both letters affirmed the common ground of beliefs that can be found in Abrahamic religions: believing in God, loving your neighbour and building reconciliation.

The second article (II) "Muslim and Christian leaders working together: Building reconciliation in the Sierra Leone conflict" examines the work of the Inter-Religious Council of Sierra Leone (IRCSL) from an interreligious peace-building perspective. The study shows the importance of the personal motivation and commitment of religious leaders in peace-building. The traditional African cleansing and healing rituals enabled community-building together with Islamic and Christian practices. The results of the study argue that Muslims and Christians have common values and common ground that they can use in the midst of conflict to mediate peace.

The third Article (III) "Between religions. Baptist converts in Sierra Leone and their Islamic and African traditional religious past" discusses Baptist converts who have broken with the past and left their former religious communities. The converts' experiences and memories of their Islamic homes were often positive, but memories of African traditional religion (ATR) were more complex. The study found Christians and Muslims seeing that they have more in common with each other than

they do with ATR. Extended families and intermarriage have helped to build better relations between Muslims and Christians. Christian converts from Islam have also been working together with Muslim leaders to resolve local conflicts at the grassroots level.

This research argues that faith-based diplomacy supports conflict resolution in three stages: global interreligious dialogue, national religious leaders' interaction, and grassroots-level daily life. The results of the study show the process of horizon fusion between faiths, as Hans-Georg Gadamer argues. In the midst of conflicts, the Muslim-Christian dialogue and interaction can lead to a new understanding of reconciliation and peace. In the "A Common Word between Us and You" dialogue, Muslim and Christian leaders and scholars condemned violence in the name of religion and highlighted common Abrahamic roots. In Sierra Leone, religious leaders worked together using common nonviolent principles in order to support government negotiations between the rebels and the government. The co-operation between faiths at the grassroots level helped the reconciliation process after the peace treaty was signed.

The focus of the empirical research was Sierra Leone's civil war of 1991–2002. The results of the study support John Paul Lederach's conflict transformation argument that multitrack peace-building at the top level, middle level and grassroots level of a society help in conflict resolution. The religious leaders of Sierra Leone condemned the violence and were ready to apply restorative justice that gave them a special role as peace brokers. The cooperation between religious leaders and the role of religious rituals in the process of reconciliation brought a sense of safety amidst the chaos as well as hope for a better future. When a political system is fragile, people rely on religious institutions where religious actors show moral integrity. Faith-based diplomacy helps to resolve conflicts in divided societies by nonviolent means.

KIITOKSET

Suurin kiitos väitöstutkimukseni valmistumisesta kuuluu ohjaajalleni professori Tuula Sakaranaholle. Sain kaikkein parhaita ohjausta! Kiitokset erityisesti vuoden 2016–2017 tiiviistä ja hedelmällisestä jaksosta, kun kirjoitin apurahatutkijana yhteenvetolukua. Kiitos Terhi Utriaiselle palautteesta, joka paransi työn rakennetta tutkimustyön loppuvaiheessa. Lämpimät kiitokset työni esitarkastajille Ruth Illmanille ja Miikka Ruokaselle kommenteista käsikirjoitukseen, jotka auttoivat syventämään ja viimeistelemään työtäni. Kiitos Ruth Illmanille lupautumisesta vastaväittäjäkseni. Kiitokset väitöstilaisuuden kustokselle Teemu Tairalle.

Työni valvojana toiminutta René Gothónia kiitän kannustamisesta hakeutua opintojeni alussa Uppsalan Yliopiston Pohjoismaiseen Afrikka-instituuttiin ja Oxfordiin vierailevaksi jatko-opiskelijaksi. Nämä avasivat uusia näkymiä tutkimukseeni. Kiitokset Oxfordin Regent's Park Collegen tutoreilleni Nicholas Woodille uskontodialogiopinnoista ja Martin Whittinghamille islam ja rauhan rakentaminen -opinnoista. Kiitokset myös David Purvesille, ja muille Common Roomin jäsenille, jotka huolehtivat, ettei Englannissa ollut liian tylsää. Kiitos Ewan Kingille, joka perheineen piti huolta, etten kokenut koti-ikävää.

Sierra Leonen kenttätutkimusjakson onnistumisesta kiitän erityisesti Hans ja Aisha Oosterloota, jotka avasivat kotinsa ovet ja helpottivat asettautumista maahan. Erityinen kiitos Hansille kontakteista, jotka auttoivat järjestämään haastatteluja. Kiitokset myös Sierra Leonen ihmisoikeuskomissaari pastori Moses B. Khanulle ja Freetownin pääimaami sheikki Abu Bakarr Contehille, joiden haastattelut valaisivat Sierra Leonen Uskontojen neuvoston toimintaa. Kiitokset kaikille haastatelluille, jotka avasivat sydämensä ja olivat valmiita jakamaan elämäänsä ja kokemuksiaan.

Vuodet ovat kuluneet nopeasti. Kiitokset Mira Karjalaiselle, joka ohjasi kandidaatintutkielmani, josta polku uskontotutkimukseen lähti liikkeelle. Kiitokset Heikki Pesoselle tataarigraduni ohjauksesta yhdessä Alexandra Bergholmin kanssa. Kiitän Mikko Sillforsia kollegiaalisesta tuesta opintojeni alusta lähtien, avusta väitöskirjan tekstin viimeistelyyn ja syvällisistä jumalakeskusteluista. Kiitokset kaikille työyhteisön jatko-opiskelijoille ja tutkijoille, joiden kanssa olen saanut jakaa työtäni ja ajatuksiani nämä vuodet.

Kiitän apurahoista, joiden tuki mahdollisti irtautumisen tutkimustyön pariin: Uppsalan Pohjoismaisen Afrikka-instituutin työskentelyapurahasta, Aikuiskoulutusrahaston tuesta Oxfordiin, Uppsalan Pohjoismaisen Afrikka-instituutin kenttätutkimusapurahasta Sierra Leoneen ja Emil Aaltosen säätiön työskentelyapurahasta sekä Helsingin yliopiston apurahasta väitöskirjan viimeistelyyn. Kiitän Teologisen Aikauskirjan ja ulkomaisten journalien toimittajia ja kustantajia mahdollisuudesta julkaista artikkelini julkaisuissanne. Kiitän kaikesta tuesta perhettäni sekä ystäviäni Baptistikirkossa, joita olen saanut palvella pastorina jo kolme vuosikymmentä. Aivan erityinen kiitos kuuluu vaimolleni Marjalle saamastani tuesta, neuvoista ja kannustuksesta, jota ilman en olisi jaksanut!

Helsingissä 5. päivä huhtikuuta 2018

Jari Portaankorva

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ	3
SUMMARY	5
KIITOKSET	7
ARTIKKELIT	9
1. JOHDANTO	13
1.1 Tutkimuksen aihe ja merkitys	13
1.2 Aiempi tutkimus	14
1.3 Tutkimuskysymykset	17
2. TUTKIMUSAIHE, AINEISTO JA MENETELMÄT	19
2.1 Tutkimusaihe ja aineiston kerääminen	19
2.2 Aineiston analyysimetodit	22
3. ARTIKKELEIDEN TULOKSET	25
3.1 Artikkelit (I)	25
3.2 Artikkelit (II)	26
3.3 Artikkelit (III)	28
3.4 Artikkeleiden yhteenveto	30
4. USKONNOT JA SOVINNON RAKENTAMINEN	33
4.1 Uskonnot ja väkivalta	33
4.2 Muslimit ja kristityt sovinnon rakentajina	38
4.2.1 Islam ja sovinto	39
4.2.2 Kristinusko ja sovinto	42
4.2.3 Uskontojen yhteiset periaatteet rauhentyössä	45

5. KONFLIKTIEN RATKAISUTEORIAT	47
5.1 Konfliktien tutkimus	47
5.2 Transformatiivinen konfliktienratkaisu	49
5.3 Moraalinen mielikuvitus	51
6. KOLMIRAITEINEN USKONTODIPLOMATIA	53
6.1 Ylätason sovittelu	54
6.2 Keskitason rauhanvälittäjät	57
6.3 Ruohonjuuritason rauhan rakentaminen	58
7. JOHTOPÄÄTÖKSET, KESKUSTELU JA IMPLIKAATIOT	61
7.1 Johtopäätökset	61
7.2 Keskustelu	62
7.3 Implikaatiot	64
8. LÄHTEET	65
LIITE. Tutkimustulosten kiteytys induktiivisen sisällönanalyysin pohjalta	83
ALKUPERÄISET ARTIKKELIT	85

1. JOHDANTO

Media seuraa aktiivisesti, kun Boko Haram ja ISIS perustelevat väkivaltaansa uskonnolla ja tekevät terroritekoja Jumalan nimessä. Vähemmälle huomiolle ovat jääneet uskontojen motivoimat rauhanrakentajat, jotka työskentelevät konfliktien keskellä etsien väkivallattomia tapoja konfliktien ratkaisemiseksi. (Lederach 2014; Kulska 2015.) Uskontoihin usein liitetään väkivalta, mutta uskonnoista nousevat sovinnon rakentamista tukevat elementit sivuutetaan keskustelussa (Philpott 2012; Lederach 2014).

1.1 Tutkimuksen aihe ja merkitys

Tämä tutkimus analysoi muslimien ja kristittyjen yhteistyötä rauhan rakentajina. Brian Cox ja Daniel Philpott kutsuvat uskonnollisten yhteisöjen, järjestöjen ja yksityishenkilöiden tekemää konfliktien ratkaisutyötä uskontojen diplomaatiaksi (Cox & Philpott 2003). Maailman muslimijohtajat lähettivät vuonna 2007 kristillisten kirkkojen ja juutaisten johtajille *A Common Word between Us and You* -kirjeen, mikä oli aloite uskontojen vuoropuhelulle (Artikkeli I). Muslimit kokivat kristittyjen lietsovan sotaa islaminuskoa vastaan Irakissa ja Afganistanissa Yhdysvaltain aloitettua sodan terrorismia vastaan (Durward 2012, 34–35). Muslimien tekemä sovinnollinen aloite avasi uuden vuoropuhelun ja työskentelyn kristittyjen kanssa uskontorauhan rakentamiseksi uskontojen välillä (Artikkeli I). Kuva muslimien ja kristittyjen yhteistyöstä ja dialogista täydentyy kuvauksella Sierra Leonen uskontojen suhteista ja yhteistyöstä sisällissodan aikana ja osana kansallista sovintoprosessia (1991–2002) (Artikkelit II ja III). Muslimit ja kristityt yhdistivät voimansa sovinnon rakentamiseen ja perustivat yhteisen Sierra Leonen uskontojen neuvoston (IRCSL) osallistuen aktiivisesti konfliktin ratkaisemiseen (Koroma 2007).

Viime vuosikymmenten aikana uskontojen yhteistyö ja uskontodialogi sovinnon rakentamiseksi on lisääntynyt. Eri uskontojen edustajat ovat osallistuneet rauhan rakentamiseen Afrikan, Aasian, Latinalaisen Amerikan ja Euroopan konfliktien keskellä. (Ericson 2001; Abu-Nimer 2001; Gopin 1997.) Esimerkkejä muslimien ja kristittyjen yhteisestä osallistumisesta konfliktien ratkaisuun löytyy eri puolilta maailmaa. Indonesian paikallistason rauhanprosessissa rauhanaktivistien ja uskonnollisten toimijoiden yhteistyö tuki yhteiskuntarauhaa ja auttoi sovinnon rakentamisessa konfliktien osapuolten välillä. Globaalin rauhantyön onnistumiseksi uskonnollisten ja sekulaarien toimijoiden

yhteistyön kehittäminen ruohonjuuritasolla on tärkeä tutkimusaihe. (Al Qurtybi 2016; Al Qurtybi 2013.) Konflikteja käsittelevässä kirjallisuudessa uskontoja on monesti tarkasteltu niiden väkivaltaisen ja tuhoavan roolin näkökulmasta (Abu-Nimer 2000/2001, 218). Populaarit käsitykset uskontojen ongelmallisuudesta ovat johtaneet sekulaarit päätöksentekijät väheksymään ja sivuuttamaan uskonnolliset toimijat konfliktien keskellä (Kulska 2015).

Toisaalta esimerkiksi väkivaltaisen konfliktin laajentuminen Nigeriassa on lisännyt kiinnostusta tarkastella uskontojen yhteyttä väkivaltaan (Paden 2015). Uskonnot ja väkivalta ovat muodostuneet ajankohtaiseksi tutkimuksen kohteeksi (Juergensmeyer 2013). Uskonnollisia tekstejä, myyttejä, sanastoa ja narratiiveja käytetään oikeuttamaan voimankäyttöä, mutta uskonnoista nousevia arvoja, rituaaleja ja traditioita voidaan myös hyödyntää rauhan, demokratian, ihmisoikeuksien ja ihmisten rinnakkaiselon tukemiseen (Bercovitch & Kadayifci-Orrellana 2009). Tässä tutkimuksessa analysoidaan islaminuskosta ja kristinuskosta nousevia väkivallattomia periaatteita sovinnon rakentamiseen.

1.2. Aiempi tutkimus

Suomalaisessa konfliktitutkimuksessa tätä tutkimusta lähelle asettuu Katri Kyllösen (2012) uskontotieteen väitöskirja: *Uskonnon rooli maahanmuuttajien konfliktien sovittelussa. Sovittelijoiden, maahanmuuttajien ja kirkon maahanmuuttajatyöntekijöiden näkökulma*. Kyllönen korostaa konfliktien sovittelun tärkeyttä ja osoittaa uskonnon auttavan yhteyksien rakentamisessa maahanmuuttajiin. (Kyllönen 2012.) Konfliktien tutkimuksessa on suomalaisena uranuurtajana ollut Raimo Väyrynen, joka on laajasti tutkinut erilaisten konfliktien ratkaisua ja konfliktien muuntumista (Väyrynen 1999; Väyrynen 1991).

Douglas Johnstonin ja Cynthia Sampsonin vuonna 1992 toimittama kirja *The Missing Dimension of Statecraft* oli tärkeä virstanpylväs uskontoihin perustuvan sovinnon rakentamisen tutkimuksen saralla avaten uuden näkökulman maailmanpolitiikkaan ja uskonnollisten toimijoiden harjoittaman diplomatian mahdollisuuksiin tukea konfliktien ratkaisua. Tutkimus muistutti uskontojen unohdetusta roolista kansainvälisessä konfliktinratkaisussa. Esimerkit ja kertomukset eri puolilla maailmaa tapahtuvasta uskonnollisten toimijoiden hiljaisesta työstä sovinnon rakentamiseksi herättivät kiinnostusta. Kirjassa ei esitetty yksityiskohtaisia teorioita uskontoihin perustuvasta sovinnonrakentamisesta, mutta se avasi uuden näkökulman konflikteihin ja uskonnollisten toimijoiden mahdolli-

suuksiin auttaa sovinnon rakentamisessa. (Johnston & Sampson 1992.) Johnston toimitti myöhemmin kirjan *Faith-based Diplomacy, Trumping Realpolitik* (2003), jossa käsiteltiin New Yorkin vuoden 2001 terrori-iskun jälkeistä Yhdysvaltojen ulkopoliitiikan tilannetta ja uskonnollisten toimijoiden harjoittamaa uskontodiplomatiaa konfliktien ratkaisemiseksi (Johnston 2003).

Uskontoihin perustuvan sovinnon rakentamisen mahdollisuuksia on vuosituhannen alussa tutkittu erityisesti Yhdysvalloissa. Scott Appleby on kuvannut uskontoihin perustuvaan sovinnon rakentamisen mallia kirjassaan *The Ambivalence of Sacred* (2000). Hän osoittaa historiallisten ja tämän päivän esimerkkien kautta, kuinka eri uskontojen edustajat voivat toimia organisoidusti ja rakentaa sovintoa väkivallattomin menetelmin. Appleby korostaa Douglas Johnstonin ja Cynthia Sampsonin (1992) tavoin uskonnon olevan valtioviisauden puuttuva ulottuvuus. Appleby kuvaa väkivaltaan turvautuvien terroristien perustelevan väkivallan tekoja uskonnon kautta ja kokevan voimaantumista, mutta uskontoon perustuvan sovinnon rakentamisen lähtökohta on päinvastainen: sovinnon rakentajat torjuvat väkivallan poliittisten tavoitteiden välineenä. Applebyn mukaan sovinnon rakentamisen lähtökohtana on eri uskontoja yhdistävä kokemus yliluonnollisesta pyhästä, joka motivoi toimimaan väkivallattomasti. (Appleby 2000, 16–13; Johnston & Sampson 1992.)

Palestiinalaissyntyinen Mohammed Abu-Nimer on tutkinut uskonnollisia toimijoita ja erityisesti muslimeja. Hän korostaa uskonnollisten sovinnon rakentajien yhteyttä omaan spiritualiteettiinsa, jonka pohjalta he toimivat ja voivat tuoda sosiaalisia, moraalisia ja hengellisiä lisäresursseja konfliktien ratkaisuun. Sovittelijoiden hengellinen dimensio vahvistaa sitoutumista ja tuo omistajuutta heidän työhönsä. Sovinnon rakentaminen yhteistyössä muiden uskontojen kanssa on myös kokemuksellinen oppimisprosessi kaikille siihen osallistuville ja lähentää uskonnollisia toimijoita toisiinsa. (Abu-Nimer 2001, 686, 694–695.) Abu-Nimer muistuttaa uskonnoista löytyvän materiaalia, jota voidaan manipuloida oikeuttamaan väkivallan käyttöä, mutta uskontoon perustuvan sovinnon rauhan rakentamisen lähtökohtana on aina väkivallattomuus (Abu-Nimer 2004).

Juutalainen rabbi Marc Gopin tutkii erityisesti ruohonjuuritason konfliktien ratkaisua. Hän korostaa uskontojen ja kulttuurien merkitystä konfliktien ratkaisussa. Uskonnolliset elementit auttavat ja tukevat rauhanprosesseja. Analysoimalla uskonnollisten toimijoiden päätöksentekoa konfliktien keskellä voidaan kehittää uskonnollisten traditioiden pohjalta uusia menetelmiä rauhan rakentamiseen. (Gopin 1997.) Gopin korostaa tutkimuksissaan uskontojen samankaltaisuuksia, jotka näkyvät esimerkiksi mennoniittakristittyjen käsityksissä anteeksiannosta. Mennoniittojen käsitykset asettuvat

lähellä muslimien ymmärrystä sovinnon rakentamisesta, jossa koston ja tuomion sijaan etsitään restoratiivisia tapoja käydä oikeutta. (Gopin 2002, 136.)

Ajankohtainen tutkimus konfliktien sovittelusta korostaa restoratiivista eli korjaavaa oikeutta. Rauhanprosessien tavoitteena on väkivallan loppuminen, jonka tuloksena uhrien asema huomioidaan ja väkivallantekijät autetaan takaisin yhteiskunnan yhteyteen. Rauhanprosesseissa restoratiivista oikeutta toteutettiin esimerkiksi Etelä-Afrikan, Pohjois-Irlannin ja Sierra Leonen totuuskomissioiden työskentelyssä. (Appleby 2000, 194–195; Shaw 2005; Hurd 2016.) Restoratiivista oikeutta kutsutaan myös transformatiiviseksi oikeudeksi, koska siinä on tavoitteena konfliktin muuntuminen ja ratkaiseminen (McDonald & Moore 2001).

Emma O'Donnell kuvaa uskonnollisesti pyhien paikkojen merkitystä uskontojen identiteetille ja uskonnollisille traditioille. Pyhät paikat voivat auttaa uskontojen välistä ymmärrystä. Jerusalemin kaupunki merkitsee eri uskonnollisille traditioille auktoriteettiä, mutta se on samaan aikaan paikka, johon liittyvät pelot ja toivo. (O'Donnell 2017.) Yvonne Marghareta Wang pohtii tutkimuksessaan *How Can Religion Contribute to Peace in the Holy Land?* uskontojen diplomatian edellytyksiä rauhan rakentamiselle Israelissa. Wang painottaa Lähi-idän uskonnoilla olevan moraalis-eettisiä arvoja, jotka tukevat rauhan rakentamista. Niitä ovat uskontojen ihmiskäsitys, sosiaalis-eettiset arvot, rauhantyö ja osallistuminen sosiaaliseen toimintaan. Uskontojen väliselle rauhantyölle löytyy mahdollisuuksia, mutta haasteena on konfliktin asymmetrisyys, jonka tähden alakynnessä olevan osapuolen edellytykset osallistua uskontodialogiin ja yhteistyöhön ovat heikkommat. (Wang 2011, 284–285.)

Jacob Bergovitch ja S. Ayse Kadayifci-Orrellana ovat tutkineet rauhanvälittäjien roolia uskontoon perustuvassa rauhanvälitystyössä. Kaksi asiaa tärkeää asiaa korostuu uskonnollisten toimijoiden työssä, jotka tukevat konfliktin ratkaisua: kunnioitus uskontojohtajia kohtaan ja konfliktin sovittelu dialogin kautta. Rauhanvälittäjät tuovat työskentelyyn mukanaan uskonnollisen ulottuvuuden, mikä tukee heidän toimintaansa. Heitä kunnioitetaan, ihailtaan ja ollaan valmiita seuraamaan, koska monissa yhteiskunnissa uskontojohtajia pidetään arvokkaina ja luotettavina. Uskontodialogin kautta syntyy yhteyksiä konfliktin kärsivään osapuoleen ja vuoropuhelu synnyttää laajan verkoston konfliktin eri osapuolten keskelle. Dialogin kautta on mahdollista vähentää pelkoja ja rakentaa yhteisiä eettisiä periaatteita. Uskontojohtajien työskentelyn kautta rakennettu uskontojen yhteistyö on siirret-

tävissä poliittiseen johtajuuteen tukemaan konfliktin ratkaisua yhteiskunnallisella tasolla. (Bergovitch & Kadayifci-Orellana 2009, 195–199.)

Lisa Schirch painottaa uskonnollisten rituaalien merkitystä rauhan rakentamisessa tutkimuksessaan *Ritual and Symbol in Peacebuilding* (2005). Uskonnollisilla puhdistaus- ja parantumisrituaaleilla ja symboleilla on tärkeä rooli rauhanprosessissa. Traditionaalisten uskontojen toimittamalla riiteillä luodaan järjestystä ja tuetaan sovintoa ja konfliktin muuntumista. Mosambikin sisällissodan jälkeisessä rauhanprosessissa hallituksen sotilaat ja Renamo-sissiliikkeen jäsenet kävivät läpi timbambarituaalin, jonka toimittivat kylien vanhimmat. Sotilaat osallistuivat rituaaliin, jossa taisteluissa kuolleiden nimet lueteltiin, kiitettiin varjeluksesta ja uhrattiin eläimiä sovinnonmerkiksi sekä ruokailtiin ja juhlittiin yhdessä. (Schirch 2005, 10–11.)

Tätä tutkimusta lähelle asettuu Hilary Hurdin analyysi Sierra Leonen Uskontojen neuvoston (IRCSL) toiminnasta rauhan fasilitaattorina Scott Applebyn kolmivaiheisen typologian mukaisesti. Ensimmäinen vaihe rauhanprosessissa oli konfliktin hallinta, jossa IRCSL toimi aktiivisesti tuomien sodan väkivaltaisuudet ja osallistui humanitäärisen työhön. Toisessa vaiheessa IRCSL mahdollisti neutraalina kolmantena osapuolena rauhanneuvotteluiden käynnistämisen kapinallisten, hallituksen ja kansainvälisen yhteisön kesken aina Lomé'n rauhansopimuksen syntyyn saakka. Kolmannessa vaiheessa IRCSL tuki rakenteellisia uudistuksia ja uskonnollisella ulottuvuudella oli tärkeä rooli sovinnon rakentamisessa sodan jälkeen. (Hurd 2016.) Hurdin tutkimus vahvistaa käsityksiä uskonnollisten toimijoiden merkityksestä konfliktien ratkaisemisessa (Johnston & Sampson 1992; Johnston 2003; Hurd 2016). Hurdin tutkimuksessa ei analysoitu rauhan rakentamista moniraiteisen yhteiskunnan eri tasoilla tapahtuvan uskontodiplomatian kautta, mikä on tämän tutkimuksen fokussena.

1.3 Tutkimuskysymykset

Tämä tutkimus kuvaa uskontodiplomatiaan perustuvaa konfliktien ratkaisua. Tutkimusongelmaa tarkastellaan uskontodialogin, moniuskontoisen yhteistyön ja uskonnollisten rituaalien sekä kään-

nynnäisten näkökulmista. Analysoin artikkeleiden tutkimustulosten pohjalta, kuinka konflikteja sovitellaan ja millaisia elementtejä moniuskontoinen työskentely on tuonut sovinnon rakentamiseen. Irakin miehitystilanne kärjisti muslimien ja kristittyjen suhteita ja Sierra Leonen väkivaltaisen sisällissota syöksi maan syvään väkivallan kierteeseen. Tutkimuskysymys kuuluu: miten uskontodiplomatia auttaa konfliktien ratkaisua? Tutkimusongelmaa tarkastellaan seuraavien osakysymysten kautta:

1. Mikä on uskontodialogin merkitys konfliktien sovittelussa?
2. Kuinka moniuskontoinen yhteistyö auttaa sovinnon rakentamista?
3. Miten uskonnolliset rituaalit ja kääntymys voivat tukea rauhan rakentamista?

Tutkimuksen teoreettisena näkökulmana on John Paul Lederachin transformatiivinen moniraiteinen konfliktinratkaisu, jossa konflikteja puretaan yhteiskunnan ylätasolla, keskitasolla ja ruohonjuuritasolla. Sovinnon rakentamisen lähtökohtana on restoratiivinen sovittelu, jota uskonnollinen ulottuvuus tukee. (Lederach 1997; Lederach 2005.)

2. TUTKIMUSAIHE, AINEISTO JA MENETELMÄT

2.1 Tutkimusaihe ja aineiston kerääminen

Tutkimusaiheekseni valitsin muslimien ja kristittyjen yhteistyön konfliktien ratkaisemisessa. Kiinnostus tutkimusaihetta kohtaan syntyi työskennellessäni lähetystyössä Sierra Leonen pääkaupungissa Freetownissa maan sisällissodan aikana syksyllä 1998, jolloin kuulin paikallisten muslimien ja kristittyjen tiiviistä yhteistyöstä rauhan rakentamiseksi. Opiskelin krimon kieltä ja kulttuuria, mutta jouduin poistumaan maasta kapinallisten hyökättyä Freetowniin jouluna 1998. Kontaktini Sierra Leoneen ovat jatkuneet sodan jälkeen kehitysyhteistyöprojektien kautta. Gadamer (2006) korostaa tulkinnallisten pyrkimysten merkitystä ymmärtämisessä. Tässä tutkimuksessa tutkijan esiympäryksenä on käsitys muslimien ja kristittyjen kyvystä työskennellä yhdessä konfliktien keskellä. Tutkija on tunnistanut oman horisonttinsa ja pyrkinyt käsittelemään tutkimusaiheen uskontoteemoja tiedostaen oman rajallisuutensa. (Gadamer 2006, 300–306.)

Aloitin väitöstutkimukseni rauhan- ja konfliktitutkimuskirjallisuuden keräämisellä Helsingin yliopiston kirjaston kokoelmista. Olin apurahatutkijana Uppsalan Yliopiston Pohjoismaisessa Afrikkainstituutissa elokuussa 2010. Afrikkainstituutti on perehtynyt Länsi-Afrikan Mano-joen alueeseen, jossa sijaitsevat suuret timantti- ja kultaesiintymät ja alue oli keskeinen paikka Sierra Leonen sisällissodan aikana. Keräsin kirjallisuutta manuaalisesti ja instituutin tietokannoista sekä keskustelin tutkijoiden kanssa Sierra Leonen sodan vaiheista. Vuonna 2011 opiskelin Regent' s Park Collegessa Oxfordissa ja keräsin samalla kirjallisuutta muslimien ja kristittyjen välisestä uskontodialogista ja rauhan rakentamisesta islaminuskon keskellä. Löysin oppilaitoksesta aineiston ensimmäiseen tutkimusartikkeliini, joka kuvaa muslimijohtajien Yhteinen sana välillämme -kirjeen ja kristittyjen Yalen vastauskirjeen vuoropuhelua sovinnon rakentamiseksi kristittyjen ja muslimien välille (Artikkeli I). Keräsin kirjallisuutta manuaalisesti ja kirjaston sähköisistä tietokannoista kuten Oxford Islamic Studies Online. Hakusanoina väitöskirjatutkimuksen tietokantahauissa olen käyttänyt pääasiassa seuraavia termejä: Sierra Leone War, Faith-Based Diplomacy, Christian-Muslim, Common Word, Conversion ja Conflict Transformation.

Kirjallisuuden lisäksi päätin hankkia haastatteluaineiston, jossa kuvattaisiin muslimien ja kristittyjen yhteistoimintaa Sierra Leonen sodan aikana. Tutkijan tehtävänä on havaintojen tekeminen ja havaintojen kuvailu. (Tuomi & Sarajarvi 2009.) Uskontojen ymmärtäminen on prosessi, mikä edel-

lyttää työskentelyä, jossa yhdistyy paikallisen kulttuurin, kielen ja historian tietämys (Gothóni 2002). Matkustin Sierra Leoneen arvioimaan kehitysyhteistyöprojektia 2010 ja pohdin matkan aikana kenttätutkimuksen mahdollisuuksia keskustelemalla paikallisten kontaktieni kanssa. Aineiston tutkimusartikkeleihin (Artikkelit II ja III) hankin tekemällä kenttätutkimuksen Sierra Leonessa keväällä 2013. Sierra Leonen uskontojen neuvoston (IRCSL) perustamisasiakirjan sain pastori Moses B. Khanulta, jota käytin toisessa artikkelissa. Tein tutkimushaastattelut eri puolilla Sierra Leonea: pääkaupungissa Freetownissa, Makenissa, Bossa ja Nonkobassa sekä Lunsarin alueella. Haastatteluihin osallistuminen oli vapaaehtoista. Osallistujat tulivat eri heimoista ja etnisistä taustoista (mm. libanonilainen, mende, fulani, temne, loko, kreoli ja mandingo). Tutkimukseen osallistui yhteensä 18 eri haastateltavaa. Artikkeleitani varten haastattelin viittätoista kristityksi kääntynyttä entistä muslimia ja afrikkalaisen traditionaalisen uskonnon edustajaa. Tutkimuksen kristityt tutkimushenkilöt olivat jäseniä *Baptist Convention of Sierra Leone* (BCSL) yhteisössä. Lisäksi haastattelin kolmea muslimia: Freetownin johtavaa imaamia, libanonilaista liikemiestä ja nuorta fulaniheimoon kuuluvaa miestä.

Kenttätutkimusvaiheessa tutkijan tehtävänä on tarkkailla tutkimuskohdettaan ja ymmärtää tapahtumien merkityksiä informanttien näkökulmasta ja kuunnella informantteja (Syrjälä, & Ahonen & Saari & Syrjäläinen 1994; Tuomi & Sarajärvi; 2009). Haastattelemani sierraleonelaiset olivat nähneet ja kokeneet väkivaltaa sodan aikana. Muslimien ja kristittyjen yhteistyö oli syntynyt maan historian pahimpien kärsimysten keskellä. Uskontojen neuvoston IRCSL:n johtohenkilöitä myös vainottiin sodan aikana. Muslimien ja kristittyjen suhteita ja käännyttäisiä tutkiessani kohtasin tutkimushenkilöitä, jotka olivat kokeneet henkistä väkivaltaa, eristämistä ja olivat menettäneet omaisiansa sodan aikana. Erityinen pohdintakysymys Sierra Leonen sodan jälkeen on ollut kapinallisten armahtaminen ja sovinto väkivallantekoihin syyllistyneiden kanssa. Haastattelin yhtä naispuolista tutkimushenkilöä (Artikkelit II ja III). Naisten haastattelu olisi toiminut paremmin, jos olisin käyttänyt paikallisia naisia tutkimusassistentteina haastatteluissa, kuten Mats Utas oli tehnyt Sierra Leonessa tutkimuksessaan *Abuse Survivors and the Complex of Traditional Healing (G)local Prospects in the Aftermath of an African War* (Utas 2009). Haastattelumetodiksi valitsin teemahaastattelun, jossa pyritään keskusteluun, jonka aikana haastateltava voisi vuorovaikutuksessa haastattelijan kanssa avoimesti jakaa näkemyksiään ja kokemuksiaan (Eskola & Vastamäki 2007; Ruusuvuori 2011).

Haastattelutilanteet Sierra Leonessa vaihtelivat muodollisesta haastattelusta täysin vapaamuotoiseen ruokailun yhteydessä tapahtuvaan keskusteluun, jossa siihen osallistujilla oli mahdollisuus kieltäytyä tai keskeyttää haastattelu. Haastattelut tapahtuivat englanniksi ja haastateltavat joskus tulkkasivat toisilleen, jos he eivät ymmärtäneet kysymyksiäni. Haastattelutilanteessa asetin yleensä nauhoittimen pöydälle tai pidin sitä itse kädessäni. Tein myös muistiinpanoja haastattelun aikana tai heti haastattelun jälkeen. Kerroin tutkimushenkilöille nauhoittavani haastattelut, mutta en kerro tutkimuksessani haastateltavien henkilöllisyyttä, ainoastaan iän, sukupuolen ja etnisen taustan ja kerroin ettei haastateltavien henkilöllisyys paljastu. Poikkeuksena oli uskontojohtajien haastattelu, jossa he itse halusivat puhua omalla nimellään.

Olin laatinut haastatteluja varten etukäteen kysymysten teema-alueet ja pyrin toimimaan joustavasti, jolloin kysymysten järjestys saattoi muuttua usein keskustelun edetessä (Hirsjärvi & Hurme 2009). Haastattelujen ajankohdat sovittiin pääasiassa puhelimitse. Makenissa haastattelutilanteessa tein muistiinpanot käsin nauhoittimen mentyä epäkuuntoon. Kysyin haastateltavilta: Kerro lapsuudestasi ja lapsuuden uskonnosta? Kerro kristityistä ja muslimisukulaisista ja ystävistä? Millainen prosessi oli uskonnollinen kääntymys? Mitä ajattelit kristityistä ennen kääntymystäsi? Mitä ajattelet nyt islaminuskosta? Millainen oli suhteesi perheeseen ja sukulaisiin kääntymyksen jälkeen? Kerro uskontojen yhteistyöstä? Millaisia ovat kristittyjen ja muslimien suhteet? Kerro osallistumisestasi afrikkalaisiin traditionaalisiin riitteihin esimerkiksi poro-salaseuran toimintaan? Kerro kokemuksiasi sodasta? Lisäsin kysymyksen salaseuroista ensimmäisen haastattelun jälkeen, kun sain tietää kuinka yleistä niihin kuuluminen on (Artikkelit II ja III).

Teemahaastatteluun uskontojohtajien pastori Moses B. Khanun ja sheikki Abu Bakarr Contehin kanssa olin laatinut etukäteen teema-alueet, joista halusin keskustella. Haastattelin uskontojohtajia erikseen ja esitin heille samoja kysymyksiä, jotta saisin yksityiskohtaisemman vertailevan kuvauksen rauhanprosessista. Kysymysten järjestys saattoi vaihdella ja esitin myös tarkentavia lisäkysymyksiä. Kysymykset käsittelivät Sierra Leonea ja uskontoja. Esitin kysymyksiä haastateltavien omasta elämästä. Pääpaino haastattelussa oli IRCSL:n syntyhistoriassa ja uskontojen yhteistyössä. Kuinka laadittiin yhteiset julkilausumat? Mitä uskontojohtajat ajattelivat sodasta ja neuvotteluista Sierra Leonen presidentin Ahmad Tejan Kabbahin ja kapinallisten johtaja Foday Sankohin kanssa? Halusin kuulla uskontojohtajilta yksityiskohtaisen kuvauksen Lómen rauhansopimuksen synnystä ja IRCSL:n roolista rauhanneuvotteluissa (Artikkelit II ja III).

Laadullisessa tutkimuksessa haastatteluaineiston luotettavuuden kriteerinä on sen laatu (Hirsjärvi & Hurme 2009). Tässä tutkimuksessa haastatteluaineisto yhdistettiin ympäröivän kontekstin ymmärtämiseen yhdessä informanttien ja tutkijan oman näkökulman kanssa (Hammersley & Atkinson 2007). Teemahaastattelujen kautta etsittiin uutta tutkimustietoa baptistikäännäisistä ja IRCSL:n toiminnasta. Valitsin haastateltaviksi henkilöitä, joilla on tietoa tutkimuksen kohteena olevista kysymyksistä. Puolistrukturoitu teemahaastattelu auttaa informantteja kertomaan laajasti kokemuksistaan omin sanoin. (Hirsjärvi & Hurme 2009.) Sierra Leonessa kerätty tutkimusaineisto: äänitteet, cd-varmuuskopiot, tulosteet litteroiduista haastatteluista ja kenttäpäiväkirja ovat tutkijan hallussa.

2.2 Aineiston analyysimetodit

Laadullinen sisällönanalyysi jaotellaan induktiiviseen ja deduktiiviseen analyysiin. Sisällönanalyysitapoja ovat aineistolähtöinen, teoriasidonnainen tai teorialähtöinen. Tähän tutkimukseen olen valinnut kaksi erilaista tutkimusmetodia: aineistolähtöisen induktiivisen sisällönanalyysin ja teorialähtöisen deduktiivisen mallin, jossa tutkimustuloksia analysoidaan John Paul Lederachin konfliktinratkaisuteoriasta nousevien tutkimuskysymysten kautta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–100; Metsämuuronen 2005; Lederach 2005.)

Induktiivisessa laadullisessa sisällönanalyysissä tutkimusaineiston annetaan puhua. Tässä tutkimuksessa artikkeleiden (I, II ja III) tutkimustulokset muodostavat yhden kokonaisuuden, jonka luokittelu ja yhdistely luovat pohjan tulkinnalle. Tutkimustulokset pelkistetään ja pilkotaan osiin muodostaen ilmiöistä ja merkityksistä käsitteitä. Aineistolähtöisessä analyysissä annetaan aineiston itse kertoa sisällöstään ja sen perusteella muodostetaan teoria. (Metsämuuronen 2005; Tuomi & Sarajärvi 2009, 103–113; Hirsjärvi & Hurme 2009, 145–150.) Tutkimustulosten kiteytys artikkeleiden sisällönanalyysin pohjalta löytyy liitteestä sivulta 83.

Deduktiivisessä analyysissä tarkastelen artikkeleiden (I, II ja III) yhteisantia. Tutkimuksessa muodostan osatutkimuksista yhden korpuksen, jota analysoin tutkimuskysymysten valossa Lederachin konfliktin muuntumisteorian ja muun konfliktitutkimuskirjallisuuden kanssa. (Lederach 2005; Tuomi & Sarajärvi 2009, 150–152.) Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä teoria kytetään todellisuuteen (Metsämuuronen 2005, 213). Analyysissä tutkimustuloksia pyritään tarkastelemaan avoimesti ja selvittämään tutkimuskysymysten kautta mitä tutkimustulokset kertovat tutkimuksen koh-

teena olevasta ilmiöstä. Analyysirunko rakennetaan Lederachin konfliktinratkaisuteorian ja käsittejärjestelmän pohjalle, jossa Lederachin teoriaa testataan uusissa olosuhteissa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 113–117; Lederach 2005.)

Tulkinnan lähtökohta on Hans-Georg Gadamerin hermeneuttinen käsitys. Tarkastelen sovinnon rakentamisen ja uskonnollisten toimijoiden kuvausta tutkimustuloksissa. (Gadamer 2006, 300–306.) Tutkimustuloksia tulkittaessa pelkistetyssä muodossa olevat löydökset luokitellaan ja nostetaan korkeammalle abstraktiotasolle, jolloin tutkittavaa ilmiötä voidaan kuvata teoreettisesti. Johtopäätökset irrotetaan yksittäisistä henkilöistä, tapahtumista ja lausumista ja siirretään yleiselle käsitteelliselle tasolle. (Metsämuuronen 2005, 233.)

3. ARTIKKELEIDEN TULOKSET

Tässä luvussa esitän tutkimusartikkeleiden (I, II ja III) aiheet, aineiston, metodin ja kiteytän tutkimustulokset.

3.1 Artikkelit (I)

”Tavoitteena uskonrauha. Yhteinen sana välillämme -kirje ja Yalen vastauskirje rakentavat sovintoa kristittyjen ja muslimien välille.”

Ensimmäinen artikkeli toimii johdantona avaten näkymän aikaisempiin muslimien ja kristittyjen vuoropuheluihin ja taustoittaa ajankohtaista uskontojen välistä dialogia. Tutkimusmetodi on aineistolähtöinen sisällön analyysi Yhteinen sana välillämme -aloitekirjeestä ja kristittyjen Yalen vastauskirjeestä. Artikkelissa tarkastellaan kirjeiden asettumista keskusteluun rauhan rakentamisesta uskontojen välillä.

Vuonna 2007 Jordanian prinssi Ghazi bin Muhammadin aloitteesta ja hänen johdollaan maailman muslimijohtajat edustaen islamilaisen ajattelun pääkoulukuntia kirjoittivat Yhteinen sana välillämme (YSV) *“A Common Word between Us and You”* avoimen kirjeen maailman kaikille kristityille ja juutalaisille. Muslimijohtajien YSV-kirje on jatkoa kriittiselle keskustelulle, mikä alkoi paavi Benedictus XVI:n puheesta syyskuussa 2006, jossa hän yhdisti toisiinsa muslimien jumalakäsityksen ja väkivallan. Muslimien aloitteen taustalla on Palestiinan ja Irakin miehitystilanne sekä koventuneet asenteet muslimien, kristittyjen ja juutalaisten välillä. Kirjoittajien huolta herättävät myös kristittyjen pelot muslimien pyhästä sodasta ja muslimien puheet kristittyjen ristiretkien jatkumisesta. YSV-kirjeessä muslimit kutsuvat kristittyjä dialogiin ja yhteistyöhön rakentamaan sovintoa uskontojen välillä ja korostavat molempien uskontojen periaatetta rakastaa Jumalaa ja rakastaa lähimmäistä, mikä löytyy Toorasta, Uudesta Testamentista ja Koraanista.

Yksi monista kristittyjen vastauksista muslimien aloitteeseen on Yalen vastauskirje (YV) *“Yale Divinity School Scholars Respond to A Common Word between Us and You”*, jossa tuetaan muslimien aloitetta uskontorauhan rakentamisesta ja uskontodialogia molempien uskontojen pyhien kirjoitusten pohjalta. Merkityksellistä YV-kirjeessä on sen laaja allekirjoittajien määrä, jossa on mukana vastauskirjeen aloitteentekijä professori Miroslav Volf ja joukko muita Yalen yliopiston pro-

fessoreita sekä yli 500 tunnettua evankelikaalista ja perinteisten kristillisten kirkkojen pastoria ja johtajaa.

Artikkelin analyysin tulokset

Muslimien YSV-aloitekirje ja kristittyjen Yalen vastauskirje sanoutuvat irti väkivallan ja uhkakuvien retoriikasta. Islaminuskon tai kristinuskon nimissä tehtävää väkivaltaa ei voi perustella legitimi uskonnolla. Muslimijohtajat tuomitsevat *fatwa* -kuolemantuomiot, joilla uskontoon vetoavat terroristit perustelevat väkivallan käyttöä. Molemmat kirjeet sanoutuvat irti Jumalan nimissä tehtävästä väkivallasta. Muslimien ja kristittyjen uskontodialogi purkaa ennakkoluuloja ja väärinkäsityksiä uskontojen välillä painottaen uskontojen yhteisiä periaatteita sovinnon rakentamiselle.

YSV-kirje korostaa islaminuskon tradition painottavan enemmän rauhaa ja sovintoa väkivallan käytön sijaan. Kirjeessä pidetään tärkeänä Profeetta Muhammadin esimerkkiä ja opetusta Mekassa, jossa muslimien toiminnan alussa sorretti yhteisö toimi rauhanomaisesti ja ilman väkivaltaa. Muslimien kirje sisältää ajankohtaisen poliittisen ulottuvuuden Irakin sodan riehuessa pyrkiessään osoittamaan muslimien rauhantahtoa. Muslimijohtajien aloitteella on vahva uskonnollinen ja poliittinen viesti: muslimit haluavat rakentaa maailmanrauhaa yhdessä kristittyjen ja juutalaisten kanssa. Kristittyjen YV-vastauskirje tukee muslimien aloitetta sovinnon rakentamiseksi uskontojen välillä. Muslimien kirje korostaa uskontojen yhteistä alkuperää ja kristittyjen kirje painottaa uskontojen yhteisiä periaatteita.

Muslimien kiinnostus uskontodialogiin näkyy uuden vuosituhannen islamilaisen maailman yhteisissä dokumenteissa kuten Ammanin sanomassa (Amman Message 2004). YSV-kirjeessä korostetaan uskontojen yhteisiä juuria ja rakkauden kaksoiskäskyä, jonka antoi muslimeille Jeesus Messias, joka on yksi islamin profetoista. Muslimien aloitteessa käytetään kristillistä sanastoa Jumalan rakkaudesta, mikä on uusi ja rohkea aloite uskontojen vuoropuhelussa. Samoin kristittyjen vastauskirjeessä käytetään islaminuskosta nousevia Jumalan nimiä, mikä kertoo kristittyjen haluavan puhua yhteistä uskonnollista kieltä muslimien kanssa. Evankelikaalisten protestanttien esiintyminen uskontodialogissa kertoo muutoksesta konservatiivikristittyjen asenteissa muslimeihin ja heidän halustaan osallistua rauhan rakentamiseen uskontojen välillä.

Analyysin löydökset ovat yhteiset rauhan rakentamista tukevat periaatteet: usko Jumalaan, lähimmäisenrakkaus, yhteinen isä Abraham ja sovinnon rakentaminen. Dialogissa korostuu käsitys Jumalasta, joka työskentelee myös toisen uskonnon keskellä. Löydösten perustella voidaan tulkita seuraavaa: uskonnolliset toimijat tunnustavat oman vastuunsa rauhan rakentamisessa. Ristiriidat eivät johdu aina uskonnoista, mutta uskonnot voivat vaikuttaa ristiriitojen syvyyteen. Uskontojen vuoropuhelu kristittyjen ja muslimien välillä vahvistaa käsitystä, että islaminusko ei ole monoliittinen ja vihamielinen uskonto. Molemmat kirjeet edustavat uskontojen valtavirtaa ja suurta enemmistöä, joka haluaa elää sovussa keskenään. Muslimijohtajien vuoropuhelu kristittyjen kanssa kertoo muutoksesta uskontojen välisissä suhteissa.

3.2 Artikkelii (II)

”Muslim and Christian Leaders Working Together: Building Reconciliation in the Sierra Leone Conflict.”

Tutkimusartikkeli käsittelee muslimien ja kristittyjen yhteistyötä rauhan rakentamiseksi Sierra Leonen sisällissodan (1991–2002) keskellä ja sovintoprosessia rauhansopimuksen solmimisen jälkeen. Artikkelissa analysoidaan uskontojohtajien roolia ja monikasvoista rauhan rakentamista. Aineistonhankintamenetelmänä oli teemahaastattelu ja metodina sisällönanalyysi. Artikkelii perustuu kirjallisuuteen ja erityisesti Sierra Leonen Uskontojen neuvoston *Inter-Religious Council of Sierra Leone* (IRCSL) perustajajäsenten imaami Abu Bakarr Contehin ja pastori Moses B. Khanun haastatteluihin.

Muslimien ja kristittyjen johtajat työskentelivät yhdessä ja auttoivat Sierra Leonen hallitusta neuvottelemaan kapinallisten kanssa. Uskontojohtajat muotoilivat vuoropuheluprosessin pohjalta yhteisen peruskirjan IRCSL:n toiminnalle. IRCSL oli aktiivinen osa rauhanprosessia ja mukana kansallisen sovinnon rakentamisessa. Sisällissodassa kapinalliset käyttivät äärimmäistä väkivaltaa siviilejä kohtaa, mutta myös hallituksen toiminta yhdessä nigerialaisten rauhanturvaajien kanssa sai kritiikkiä. IRCSL laati uskontojen yhteisiä julistuksia, joissa väkivalta tuomittiin. Muslimien ja kristittyjen johtajat osallistuivat Lómen rauhanneuvotteluihin, jossa Sierra Leonen hallitus ja kapinalliset solmivat rauhansopimuksen. Sodan jälkeen uskontojohtajilla oli tärkeä rooli kansallisen sovinnon vakiinnuttamisessa, kun maahan perustettiin totuus- ja sovintokomissio, joka ratkoi sodanaikaisia rikoksia.

Artikkelin analyysin tulokset

Tutkimusartikkeli osoittaa rauhan rakentamista hauraassa valtiossa auttavan uskonnollisten instituutioiden läsnäolo yhteiskunnan kaikilla tasoilla. IRCSL rakensi yhteydet poliittisiin päättäjiin ja varoitti maan johtoa väkivaltaisen konfliktin kierteestä sekä osallistui sodan jälkeen kansallisen sovinnon rakentamiseen. Sodan aikana oli tärkeää julkinen uskontojen yhteistoiminta. IRCSL järjesti muslimien ja kristittyjen yhteisiä jumalanpalveluksia ja mobilisoi yhteisöjen jäseniä rauhantyöhön. Uskontojohtajat olivat jatkuvassa yhteydessä kapinallisiin ja hallitukseen rakentaen luottamusta molempien osapuolten välillä. IRCSL osallistui sodan uhrien humanitaariseen auttamiseen. Uskontojohtajat kutsuivat ja jopa painostivat hallitusta suoriin neuvotteluihin kapinallisten johtajien kanssa. IRCSL:n johtajat tapasivat Sierra Leonen presidentti Kabbahin ja kapinallisten johtaja Foday Sankohin sekä Liberian presidentin Charles Taylorin, joiden osallistuminen Lómen rauhanneuvotteluihin oli tärkeä käänne rauhanprosessissa. Hallituksen tekemät myönnytykset kapinallisille ja suorat neuvottelut kapinallisten johtajien kanssa johtivat rauhansopimukseen ja aselepoon keväällä 1999.

Artikkelin löydökset osoittavat muslimien ja kristittyjen lämpimien suhteiden ja yhteistyön merkityksen uskontojen yhteisessä sovinnonrakentamistyössä. Sierra Leonessa uskontojohtajat antoivat toiminnallaan esimerkin moniuskontoisesta sovinnonrakentamisesta sitoutuessaan omaan uskontoonsa ja osoittaessaan kunnioitusta toista uskontoa kohtaan, jolloin syntyi läheinen uskontojen yhteistyö pluralistisessa hengessä. IRCSL:n dokumentit kertovat muslimien ja kristittyjen Sierra Leonessa tiedostaneen olevansa erilliset uskonnolliset yhteisöt, jotka jakavat keskenään yhteisiä päämääriä ja ovat vastuussa maansa tulevaisuudesta. Uskontojohtajat tunnistivat islaminuskosta ja kristinuskosta nousevia yhdistäviä periaatteita ja yhteisiä uskonnollisia arvoja, joita he tahtoivat toteuttaa konfliktin keskellä. Muslimien ja kristittyjen yhteinen organisaatio IRCSL syntyi näiden arvojen ja pyrkimysten pohjalta. IRCSL määritteli kirjallisesti uskonsa perusteet: "...Uskomme Jumalaan, ilmoitettuun Jumalan lakiin..." Muslimit ja kristityt tuomitsivat väkivallan, koska ovat saman Luojan kansaa ja rukoilevat samaa Luoja. Uskontojen edustajat julistivat yhteisissä kannanotoissaan väkivallan olevan syntiä Jumalaa ja luomista vastaan.

Sierra Leonen sovinnonprosessi oli restoratiivinen, jonka tärkeä elementti oli kapinallisia koskeva yleinen armahdus ja totuuskomission perustaminen. IRCSL tuki paikallisia sovintoprosesseja, joissa olivat mukana afrikkalaiset traditionaaliset puhdistautumisrituaalit yhdessä kristillisten ja islamilais-

ten traditioiden kanssa. Imaamit ja pastorit korostivat yhteisöilleen anteeksiantamuksen ja sovinnon olevan ainoa tie pois väkivallan ja koston kierteestä. Uskonnolliset yhteisöt asettuivat näin tukemaan kapinallisten armahdusta. Rauhanprosessissa korostuivat anteeksianto, sovinto, suhteiden korjaaminen ja oppiminen elämään väkivallattomasti. Uskonnolliset rituaalit ja uskontojohtajien arvovalta tukivat sosiaalista koheesiota yhteiskunnan keskellä.

3.3 Artikkelii (III)

“Between religions. Baptist converts in Sierra Leone and their Islamic and African Traditional Religious past.”

Tutkimusartikkeli käsittelee *Baptist Convention of Sierra Leone* (BCSL) liittyneiden kristittyjen käännynnäisten suhdetta islaminuskoon ja afrikkalaiseen traditionaaliseen uskontoon sekä sovinnon rakentamista uskontojen välillä ruohonjuuritasolla. Artikkelissa kuvataan, kuinka ruohonjuuritason toimijat osallistuvat sovinnon rakentamiseen. Baptistikäännynnäiset pohtivat elämäänsä islaminuskon ja afrikkalaisen traditionaalisen uskonnon keskellä ennen kääntymystään ja kääntymystä seurannutta muutosta. Aineistonhankintamenetelmänä oli teemahaastattelu ja metodina sisällönanalyysi.

Kristittyjen määrä kasvaa Sierra Leonessa muslimien kääntyessä kristityiksi. Vanhoihin evankelikaalisiin kristillisiin yhteisöihin, kuten Sierra Leonen Baptistikirkkoon on liittynyt uusia jäseniä kääntymyksen kautta. Uskonnot elävät rauhanomaisessa rinnakkaiselossa, mutta kääntymys voi aiheuttaa ristiriitoja käännynnäisten lähipiirissä perheenjäsenten kesken ja suhteet muslimisukulaisiin eivät ole aina ongelmattomia. Artikkelissa tarkastellaan baptistikäännynnäisten muistoja ja kokemuksia heidän elämästään islamilaisessa yhteisössä ennen kääntymystä ja kuinka ne heijastuvat heidän elämässään kääntymyksen jälkeen. Tärkeä rooli on uskontojen yhteistyöllä, mikä on jatkunut Sierra Leonen sodan jälkeen ruohonjuuritasolla. Islaminuskosta kristinuskoon kääntyneet ovat myös olleet aktiivisia toimijoita uskontojen välisessä yhteistyössä.

Artikkelin analyysin tulokset

Sierra Leonessa uskonnot rakentuvat erilaisista aineksista. Islaminuskon ja kristinuskon käsitykset yhdistyvät traditionaalisen afrikkalaisen uskonnon käsitysten kanssa. Uskonnolliset rituaalit ja pe-

rinteet näkyvät ihmisten elämässä limittäin ja päällekkäin ihmisten osallistuessa eri uskontojen toimintaan. Käännynnäisten kertomukset korostavat muslimien ja kristittyjen kokevan heillä olevan enemmän yhteistä keskenään kuin afrikkalaisen traditionaalisen uskonnon edustajien kanssa.

Uskontojen yhteistyöjärjestö IRCSL, joka rakensi rauhaa Sierra Leonen sodan aikana hallituksen ja kapinallisten kanssa, toimii uskonnollisten riitojen sovittelijana ruohonjuuritasolla. Kirkot ja moskeijat ovat paikallisina jäseninä yhteistyöjärjestössä. IRCSL tukee uskontojen välistä dialogia ja yhteistyötä sekä konfliktinratkaisua paikallisella tasolla. Uskonnot ovat läheisessä yhteydessä toisiinsa. Kristityt lähettävät ruokaa muslimiystävilleen ramadanin aikana ja konfliktitilanteessa imaamit murtavat yhdessä leipää kristittyjen kanssa. On tavallista, että kristityt perheet antavat lapsilleen joskus myös islamilaisia etunimiä muslimiystäviensä mukaan. Uskontojen yhteisillä abrahamilaisilla juurilla nähdään tärkeä merkitys.

Afrikkalainen käsitys perheestä sulkee sisäänsä koko suvun ja suvun jäsenten kuulumisen eri uskontokuntiin. Uskontojen väliset seka-avioliitot ovat yleisiä, mikä helpottaa kanssakäymistä ruohonjuuritasolla. Käännynnäisten kokemuksista lapsuuden kodista ja uskosta Jumalaan löytyi yhtymäkohtia islaminuskon ja kristinuskon välillä. Ero kristinuskon ja islamin välillä kulminoituu käännynnäisten henkilökohtaiseen kokemukseen uskoontulosta ja kristinuskon opetukseen Jeesuksesta Kristuksesta Jumalan poikana.

Artikkelin löydökset osoittavat baptistikäännynnäisten uuden uskonnollisen affiliaation kristilliseen yhteisöön muokkaavan heidän käsityksiään omasta uskonnollisesta menneisyydestään. Kääntymyksen jälkeen baptistiseurakunnat edellyttävät jäsenten katkovan siteet muihin uskontoihin. Käännynnäiset katkovat siteitä islaminuskoon, traditionaaliseen afrikkalaiseen uskontoon ja salaseuroihin rakentaen näin muistonsa baptistiseurakuntien uskonnollisten käsitysten mukaisiksi. Käännynnäiset elävät uskontojen välitilassa kokien lapsuutensa ja nuoruutensa muslimiyhteisössä ja afrikkalaisen alkuperäisuskonnon keskellä usein ongelmalliseksi. Heitä ahdistavat erityisesti negatiiviset kokemukset "kansan islamista", jonka käännynnäiset näkevät olevan sekoitus afrikkalaisesta uskonnosta, mutta heillä on myös hyviä muistoja elämästään muslimikodissa ja moskeijan yhteydessä "oikean islamin" parissa. Käännynnäiset erottelevat muistojensa kuvauksissa toisistaan väärän ja oikean islamin.

Sierra Leonen sodan aikana ja sen jälkeen muslimit ja kristityt tunnistivat maan uskonnollisen tilanteen ja tarpeen rakentaa sovintoa uskontojen kesken ruohonjuuritasolla. Sodan jälkeen sovintoprosessiin kutsuttiin mukaan myös afrikkalaisten uskontojen edustajat. Uskontojen yhteistyöllä eri uskonnollisesta taustasta tuleville ihmisille oli tärkeä merkitys Sierra Leonen sovintoprosessissa. Afrikkalaisten traditionaalisten uskontojen riiteillä ja rituaaleilla on yhä merkittävä asema, kun rauhaa rakennetaan ruohonjuuritasolla. Kylissä ja kaupungeissa järjestettiin uskonnollisia tilaisuuksia, joissa muslimit ja kristityt yhdessä afrikkalaisen traditionaalisen uskonnon edustajien kanssa tukivat entisten kapinallisten integroitumista takaisin yhteiskuntaan.

3.4 Artikkeleiden yhteenveto

Kolmen tutkimusartikkelin teemat ja sisältö muodostavat kokonaisuuden, joka kuvaa eri näkökulmista rauhan rakentamista ja uskontojen yhteistyötä. Uskontojohtajien vuoropuhelu auttaa määrittelemään muslimien ja kristittyjen näkemyksiä rauhan rakentamisesta, väkivallasta ja uskontojen yhteistyöstä. Tutkimusartikkeleissa käsitellään uskonnollista terrorismia, fatvoja, fundamentalismia, väkivaltaisia konflikteja ja uskontojen välisiä jännitteitä ruohonjuuritasolla. Uskontojohtajat sanoutuvat irti väkivallasta ja Jumalan nimissä tehtävästä väkivallasta. Johtavien muslimien ja kristittyjen julkiset kannanotot ovat tärkeitä, koska niillä tuetaan uskontojen rauhanomaista rinnakkaiseloä yhteiskunnan keskellä. Sierra Leonessa ja Irakin sodan keskellä muslimit ja kristityt laativat asiakirjoja ja julistuksia käyden uskontodialogia keskenään. Muslimien ja kristittyjen yhteiset dokumentit ovat tärkeitä kiinnekohtia, joihin voidaan tarttua ja vedota uskonnollisia konflikteja ratkottaessa ruohonjuuritasolla.

Lähihistoriassa islamilaisten fundamentalististen liikkeiden vahvistuminen on ollut estämässä muslimien vuoropuhelua kristittyjen kanssa. Tähän on erityisesti vaikuttanut salafismin vahvistuminen sunnien parissa ja Iranin shialainen islamilainen vallankumous. Samoin Yhdysvaltain johdolla käydyt Lähi-idän sodat ovat vahvistaneet muslimien kokemusta lännen ja islamin välisestä vastakkainasettelusta. Muslimimaailman oman sisäisen dialogin vahvistuminen on antanut rohkeutta tuoda muslimien yhteinen ääni esille. (Robbins & Rubin 2013.) Muslimitoimijoiden osallistuminen rauhan rakentamiseen yhteistyössä kristittyjen ja muiden uskontojen edustajien kanssa Lähi-idässä ja Afrikassa on uusi ilmiö, joka on jäänyt liian vähälle huomiolle (Abu-Nimer & Kadayifci-Orellana 2008, 563–571). Samoin tärkeä muutos uskontojen välisissä suhteissa on afrikkalaisten evankelikaalisten konservatiivisten kristittyjen osallistuminen Yalen vastauksen laatimiseen ja allekirjoittamiseen.

miseen, mikä kertoo halusta rakentaa rauhaa ja sovintoa kristittyjen ja muslimien välillä (Artikkeli I).

Tutkimusartikkeleissa (Artikkelit II ja III) on toisiaan täydentävää kuvausta Sierra Leonen muslimien, kristittyjen ja afrikkalaista traditionaalista uskontoa edustavien ihmisten yhteistyöstä. Kansallinen rauhan rakentaminen konfliktin jälkeen ruohonjuuritasolla oli uskonnollisesti monimuotoista. Uskonnolliset rituaalit tukivat sovinnon rakentamista ja baptistikäännynnäiset osallistuivat aktiivisesti yhteistyöhön muslimien kanssa. Artikkeleissa näkyy ihmisten arkipäivän elämän keskellä Sierra Leonessa erilaisten uskontoperinteiden ja kulttuurien sekoittuvan ja yhdistyvän toisiinsa, mikä korostui sovintoprosessissa. Sierra Leonen konflikti ei ollut uskonnollisesti motivoitunut, mutta sodan eri osapuolten joukoissa toimi aktiivisia muslimeja, kristittyjä ja afrikkalaisen traditionaalisen uskonnon edustajia.

Tutkimusartikkelit (I, II ja III) osoittavat, kuinka konfliktien keskellä rauhan rakentajilla on erilaisia toimintatapoja ja rooleja riippuen selkkauksen dynamiikasta. Abu-Nimerin (2001) mukaan toimijat voi jakaa kolmeen eri kategoriaan konfliktien luonteen ja välittäjien uskonnollisen identiteetin perusteella. Ensiksikin konflikti voi olla uskonnollisesti motivoitunut ja rauhanvälittäjät ovat uskonnollisia toimijoita. Toiseksi konflikti voi olla selkkaus ilman uskonnollista dimensiota, mutta välittäjät ovat uskonnollisia toimijoita. Kolmanneksi konflikti on uskonnollisesti motivoitunut, mutta välittäjät ovat sekulaareja toimijoita. Yhteinen sana -välillämme uskontodialogi (Artikkeli I) sijoittuu ensimmäiseen kategoriaan uskontojohtajien toimiessa sovinnon rakentajina poliittis-uskonnollisessa konfliktissa kannustaen muslimeja ja kristittyjä yhteistyöhön ja uskontojen välisten jännitteiden purkuun. Sierra Leonen konflikti (Artikkeli II) kuuluu toiseen kategoriaan, jossa selkkaus ei ollut uskonnollisesti motivoitunut, mutta muslimien ja kristittyjen johtajat toimivat aktiivisina rauhanvälittäjinä. Sierra Leonessa ruohonjuuritasolla (Artikkeli III) tapahtuva uskontojen välisen riitojen sovittelu sijoittuu ensimmäiseen kategoriaan, jossa uskonnollisia ristiriitoja ovat sovittlemassa paikalliset uskonnolliset toimijat. (Abu-Nimer, 2001, 688.)

4. USKONNOT JA SOVINNON RAKENTAMINEN

Tämä tutkimus analysoi muslimien ja kristittyjen rauhan rakentamista uskontojen välillä ja uskontojen yhteistyötä konfliktien ratkaisemisessa. Muslimijohtajia huolestutti Irakin ja Afganistanin sodan keskellä käytetty vihamielinen retoriikka, jossa muslimit nimittivät sotaa kristittyjen ristiretkeksi ja kristityt muslimien pyhäksi sodaksi. Lähi-idän sodat myös vahvistivat islamilaisia ääriliikkeitä, jotka tekivät terroritekoja uskonnon ja Jumalan nimessä. Muslimijohtajat tuomitsivat terroristien toiminnan ja islaminuskon käytön väkivallan perustelemiseen ja korostivat elämän pyhyden merkitystä. Samoin kristityt sanoutuivat irti väkivallasta (Artikkeli I). Uskontojen roolia maailmanpolitiikassa on kuitenkin usein kuvattu väkivaltaiseksi ja konflikteja synnyttäväksi. Kylmän sodan jälkeen syntyneitä geopoliittisia ja kulttuurisia konflikteja on sanottu erilaisten sivilisaatioiden yhteentörmäykseksi, josta yhtenä esimerkkinä on nähty islaminuskon ja lännen välinen ristiriitaisuus. (Huntington 1993; Cox & Philpott 2003.) Seuraavaksi tarkastelen lähemmin uskontojen ja väkivallan suhdetta.

4.1. Uskonnot ja väkivalta

Nelson-Palmeyerin mukaan uskontoja on käytetty perustelemaan väkivaltaa ja se on synnyttänyt keskustelua uskontojen pyhistä kirjoituksista. Lähi-idän uskontojen juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin ytimessä on opetus Jumalan kaikkivaltiuudesta. Monoteistisia uskontoja pidetään vaarallisina, koska niistä nousee käsitys väkivallan ja tuomioiden jumalallisuudesta. Uskonnot kantavat pyhissä kirjoituksissaan perintöä väkivaltaisesta Jumalasta ja väkivaltaisesta uskonnosta. (Nelson-Palmeyer 2003.) Ajankohtaisessa keskustelussa on uskontoihin usein liitetty väkivalta. Monet tutkimukset korostavat, että uskonnoista löytyy väkivaltainen tendenssi. Vuoden 2001 terrori-iskujen jälkeen Yhdysvalloissa on käyty kiivasta pohdintaa, onko islam rauhan uskonto vai väkivaltainen uskonto. (Murphy 2011.)

Uskontoon viittaavia väkivallan aineksia löytyi Osama bin Ladenin ilmoituksesta Yhdysvaltoihin suunnattujen syyskuun terrori-iskujen jälkeen vuonna 2001. Hän kertoi puheessaan Jumalan iskenneen Amerikkaa vastaan ja maan tärkeimpien rakennusten olevan tuhottu ja käytti Yhdysvalloista uskonnollisesti tuomitsevaa sanaa *kaffir* eli uskoton. Samana päivänä Yhdysvaltain presidentti George W. Bush ilmoitti maansa aloittavan sodan terrorismia vastaan ja sen kohteena on Afganis-

tan. Yhdysvallat korosti sotivansa Afganistanin suojeluksessa olevia islamilaisia terroristeja vastaan, jotka eivät edusta todellista islamia, joka on rauhan uskonto. (Armstrong 2014, 385–387.)

Juergensmeyer korostaa väkivaltaisille uskonnollisille ajatuksille ja kuville löytyvän taustaa kaikista maailmanuskonnoista. Kuitenkin uskontoihin pohjautuvan väkivallan näkökulmasta Timothy McVeighin esittäminen tyypillisenä kristittyinä ja Osama bin Ladenin tyypillisenä muslimina ei tee oikeutta uskonnoille, koska molempien terroritekojen pohjalla oli uskonnolliseen väkivaltaan siirtyneiden ihmisten vääristynyt käsitys omasta uskonnostaan. Timothy McVeighin pommi-isku Oklaholman liittovaltion rakennukseen kuvasti kristittyjen militanttien vihaa sortavaa valtiovaltaa kohtaan ja Osama bin Laden valitsi kohteikseen sekulaarin poliittisen vallan tunnettuja symboleja. (Juergensmeyer 2001.) Monoliittinen käsitys islaminuskosta esittää muslimit yhtenä samankaltaisena homogeenisenä joukkona, eikä kerro eroavaisuuksista. Monoliittinen kuva islaminuskosta asettaa muslimit kollektiiviseen vastuuseen terroriteoista ja esittää heidät yhteiskunnallisena uhkatekijänä. (Sakaranaho & Pesonen 2002; Said 1981.)

Uskonnoilla perusteltua väkivaltaa esiintyy erityisesti uskontojen valtavirran ulkopuolella olevissa ryhmissä. Kaikkien uskontojen valtavirran ja militanttien välillä on ollut jännitteitä. Ortodoksijuutalaisten reaktiot Yitzhak Rabinin murhaan vaihtelivat tuomitsemisesta teon hyväksymiseen. Radikaalit uskonnolliset liikkeet eri uskonnollisten traditioiden keskellä torjuvat kompromissit, joita valtavirtaa edustavat uskontojohtajat ja organisaatiot ovat tehneet liberaalien arvojen ja sekulaarien instituutioiden kanssa voidakseen pitää yllä käsitystä niiden edustavan alkuperäisempää uskonnollista perinnettä. Militantit kieltäytyvät noudattamasta rajoja, joita sekulaari yhteiskunta on asettanut uskontojen toiminnalle. Liikkeet korostavat vaativampaa uskonnon muotoa. (Juergensmeyer 2001, 221.) Keskustelun uskontojen ja väkivallan suhteesta tekee haastavaksi Lähi-dän uskontojen väkivaltainen historia ja uskontojen perinteestä löytyvät kirjoitukset ja perimätieto, joita käytetään tämän päivän terroritekojen perustelemiseen.

Juutalaiskristillisenä lähtökohtana uskonnon nimissä käytyihin sotiin on pidetty Raamatusta ja erityisesti Joosuan kirjasta löytyviä kertomuksia, joissa kuvataan kokonaisten kansojen tuhoamista. Hävitystyötä perusteltiin lupauksella luvatusu maasta ja valitun kansan tekemällä liitolla Jumalan kanssa. Raamatussa kuvataan, kuinka Kaanaan maan kansat, kylät ja niiden asukkaat hävitettiin täydellisesti. (Armstrong 2014, 109–110; Hassner & Aran 2013, 81–82.) Toinen näkökulma Kaanaan maan saavuttamisesta löytyy Aabrahamin ja Jumalan kohtaamisesta, jossa unelma luvatusu

maasta toteutuu sitoutumalla oikeuteen ja vanhurskauteen. Samoista uskonnollisista teksteistä löytyy vaihtoehtoisia malleja, joissa väkivallan sijaan löytyy väkivallattomia tapoja tulkita tekstejä. (Gopin 1997.) Uskonnoilla ja väkivallalla on takanaan pitkä yhteinen historia ja monet väkivaltaista toimintaa kuvaavat esimerkit löytyvät niiden historiasta. Juutalaisuuden keskeltä nousseet selootit olivat ryhmä, joka ensimmäisellä vuosisadalla ankarasti taisteli roomalaisten miehitystä vastaan. (Hoffman 2006, 131.)

Islaminuskon syntyvaiheissa muslimien siirryttyä Mekasta Medinaan profeettansa johdolla heistä tuli valtaapitäviä ja he alkoivat käyttää väkivaltaa erityisesti juutalaisia ja kristittyjä kohtaan, koska nämä eivät tunnustaneet Muhammadia profetaksi (Gopin 2002; Hämeen-Anttila 2006). Afsaruddin mukaan muslimit perustelivat kokonaisen juutalaisen Banu Qurayzan heimon miesten surmaamista vuonna 627 maanpetoksella, koska heimo oli liittoutunut muslimien vihollisten kanssa sodan aikana. Muslimit perustelivat juutalaisten saamaa kuolemantuomiota Vanhan Testamentin säädöksillä. (Afsaruddin 2008, 9–10.) David Marshall kutsuu islaminuskon kahta erilaista lähestymistapaa väkivaltaan Mekan ja Medinan paradigmaksi, koska ne muodostavat kaksi erilaista aikakautta profeetta Muhammadin elämässä ja opetuksessa. Mekassa muslimit olivat vainottu vähemmistö, joka toimi väkivallattomasti profetaan saarnatessa tuomiota vallanpitäjille ja uskottomille. Medinassa muslimit olivat vallassa, organisoituivat aseellisesti eivätkä epäroineet käyttää sotaa ja väkivaltaa toiminnassaan. Medinassa Muhammad keskittyi uskovien yhteisöön ja opetti heille lakia. Profetaan asenne vastustajia kohtaan jyrkkeni hänen samaistaessaan itsensä Jumalaan ja opettaen uskottomien olevan tottelemattomia Jumalalle ja Jumalan lähettämälle profeetalle. (Marshall 1999.) Kenneth Craggin mukaan Muhammad odotti juutalaisten ja kristittyjen tunnustavan hänet Jumalan lähettämäksi profetaksi, ja kun näin ei tapahtunut, muslimit aloittivat väkivallan heitä kohtaan (Cragg 2000).

Ristiretkien aika (1095–1291) muodosti yhden kristillisen kirkon väkivaltaisimmista vaiheista. Pyhää sotaa perusteltiin kirkon jumalallisella auktoriteetilla aikakautena, jolloin kristinusko oli Euroopassa hallitseva. Ristiretkille löytyy kaksi syytä: pyhiinvaellus ja turkkilaisten muodostama uhka Bysantille. Jerusalem oli muslimien hallitsema vuodesta 1071, mikä uhkasi pyhiinvaellusten jatkumisesta pyhälle maalle. Vuonna 1095 paavi kutsui kristittyjä ristiretkelle turkkilaisia vastaan ja sen toivottiin samalla yhdistävän itäisen ja läntisen kristikunnan välejä, jotka olivat riitautuneet suuressa skismassa vuonna 1054. Ristiretkistä muodostui aseellisia pyhiinvaellusmatkoja, joita perusteltiin uskonnollisesti. Anti-islamilaisuus yhdisti kristittyjä käymään pyhää sotaa muslimeja vastaan. Risti-

retkien perintönä jäi kuva kristikunnasta, joka taistelee uskonsa vihollisia vastaan vuodattaen heidän vertaan. (Steffen 2013, 111- 112.)

Ristiretkeläisiä vastaan taisteli ankara islamilainen uskonnollinen ryhmä nimeltään assassinit. He olivat shialaisia muslimeja, jotka uskoivat toteuttavansa taivaasta annettua rituaalista tehtävää. Assassinit olivat valmiita sotimaan kuolemaansa saakka, koska uskoivat siten pääsevänsä paratiisiin. (Lewis 2003, 144–145.) Nykypäivän uskonnollisen itsemurhaterrorismin ensimmäisenä aaltona on pidetty iskuja amerikkalaisia ja ranskalaisia vastaan Libanonissa vuonna 1983. Tekijänä pidetään shialaista Hizbollahia. (Malkki 2016.) Keskiajan assassinit olivat valmiita kuolemaan vastustajiensa käsissä, mutta nykyajan itsemurhaterroristit kuolevat oman kätensä kautta, mikä herättää kysymyksen islaminuskon tulkinnasta. Islamilainen laki tuomitsee itsemurhan kuolemansyntyinä, jonka seurauksena on ikuinen kadotus. (Lewis 2003, 152–153.) Islamilainen itsemurhaterrorismi on uusi ilmiö, joka on syntynyt ja vahvistunut Iranin islamilaisen vallankumouksen jälkeen. Uskonoppineet ovat perustelleet itsemurhaiskuja yhdistämällä marttyyriuden käsitteeseen itsensäuhraamisen. (Cassetta 2015; Levitt 2013.)

Uskontoon vetoavat terroristit näkevät väkivallan käytön moraalisesti hyväksyttävänä ja tarpeellisena, jotta voisivat saavuttaa toimintansa päämäärän. He eivät usko maallisten hallitusten legimitettiin, mikä yhdistää eri uskonnollisiin perinteisiin nojaavia väkivallan tekijöitä toisiinsa. Salafistijihadisti terroristeja, jotka haluavat pystyttää uuden kalifaatin ja kristittyjä valkoisen ylivallan edustajia Yhdysvalloissa, yhdistää oikeistolaiseen suur-Israelista haaveilleeseen rabbi Meir Kahaneen juuri riippumattomuus ja erillisyys valtiosta. (Philpott 2012; Juergensmeyer 2001.) Pohjoisirlantilaisen pastori Ian Paisleyn toiminta, jossa hän yhdisti kansallistunteen ja protestanttisuuden henkilökohtaisessa missiossaan katolisuutta vastaan oli pohjimmiltaan retorista organisoidun väkivallan tukemista, jonka tarkoituksena oli värvätä poliittisia kannattajia ja kerätä aineellisia voimavaroja toiminnalle (Isaacs 2016; Juergensmeyer 2001). Abu-Nimer muistuttaa Israelin ja Palestiinan konfliktin ja hindujen ja muslimien väliset selkkausten Intiassa sekä buddhalaisten ja hindujen ristiriitojen Sri Lankassa kertovan, että uskontoja on usein käytetty jakavana voimana ihmisten välillä (Abu-Nimer 2004, 295–296).

Steve Clarken (2014) mukaan eri uskontojen tekstejä ja periaatteita voidaan käyttää perustelemaan väkivaltaa. Uskonnoista löytyy aineistoa, joilla oikeutetaan väkivallan käyttöä. Väkivallan tekijät

vetoavat uskonnollisiin ja moraalisiin periaatteisiin pitäen tekojaan hyväksyttävänä. Uskonnollisen väkivallan käyttöön löytyy uskontojen keskellä loogiset perustelut samalla johdonmukaisuudella kuin sekulaarissa päätöksenteossa. Uskonnollisen väkivallan pohjalla ovat metafysiset maailmankäsitykset tuonpuoleisesta elämästä ja pyhistä arvoista. Väkivallan käyttöä pidetään oikeutettuna vääraoppisia kohtaan. (Clarke 2014.) Clarken argumentin heikkous on siitä puuttuva tulkinnallinen ulottuvuus. Uskonnollisten tekstien selittäjät myös aina itse tulkitsevat tekstejä omasta näkökulmastaan käsin.

Sierra Leonen konfliktissa taisteluiden rintamalinjat eivät muodostuneet uskonnoista, vaan poliittisista ja taloudellisista kysymyksistä (Artikkeli II). Länsi-Afrikan sodat ovat kuitenkin olleet otollinen maaperä väkivallan tekojen kiihdyttämiseen uskontojen varjolla, mikä on näkynyt esimerkiksi Nigerian konfliktissa (Paden 2015). Konfliktien tutkimuksessa on havaittu uskonnon ja väkivallan välinen yhteys erityisesti aseellisissa selkkauksissa. Väkivalttaan siirtyneet organisaatiot käyttävät uskonnollista puhetapaa perustelemaan toimintaansa. Uskonnollista retoriikkaa käytetään, kun halutaan värvätä kannattajia ja tarvitaan taloudellista tukea toimintaa varten. Uskonnollisen puheen hyödyntäminen näkyy myös tilanteissa, joissa valtiot ovat osallisia selkkauksissa ja kansalaisilta etsitään hyväksyntää väkivallan käyttöön. (Isaacs 2016.)

Uskonnollisten ja sekulaarien konfliktien pohjalla on vastapuolen dehumanisointi. Väkivalta ilmenee sanallisena vastapuolen syyttämisenä ja syyllistämisenä kunnes vastapuoli on menettänyt humanisuutensa. Väkivalttaan siirtymistä perustellaan tekemällä vastapuolesta uhkaavia ja vaarallisia vihollisia, jolloin heidän tuhoamisensa on hyväksyttävää. (Galtung & Fischer 2013, 51.) Aseellisten konfliktien keskellä ihmisillä on kokemuksia siitä, kuinka uskontojen kautta väkivaltaa kiihdytetään. Kuitenkaan ei voida osoittaa, että joku uskonto voitaisiin erityisesti liittää aseelliseen väkivalttaan. Uskonnollisten tekijöiden on nähty ruokkivan aseellisia konflikteja erityisesti silloin kun ne limittyvät uskonnolliseen identiteettiin tai muihin identiteetteihin ja uskonnollisten ryhmien kokemuksiin epäkohtiin. Uskontojohtajilla on kyky tehdä väkivalta hyväksyttäväksi vetoamalla uskonnollisiin käsityksiin, jotka taistelutilanteessa auttavat voittamaan pelkoja. (Basedau & Pfeiffer & Vüllers 2014.)

Gopin ja Appleby korostavat uskonnollisten johtajien vastuuta väkivallan käytöstä. Uskontojohtajat ja heidän seuraajansa tekevät valintoja ja tulkintoja uskontojen sisällöistä, jotka ohjaavat ihmisten

asenteita suhteessa väkivaltaan. (Appleby 2000, 164; Gopin 1997.) Cavanaugh kritisoi ajatusta, jonka mukaan erityisesti uskonnollisista käsityksistä kumpuaa väkivalta. Ajatus uskonnollisesta väkivallasta perustuen uskontojen syvimpiin käsityksiin on hänen mukaansa myytti. Uskontojen, poliittisten instituutioiden ja sekulaarien ideologioiden välillä ei ole aina merkittävää eroa, sillä kaikki usein näyttäytyvät uskontojen tavoin absoluuttisina ja irratioonalsina. (Cavanaugh 2009.) Poliittista terroria on käytetty sisällissodissa ja iskuja ovat tehneet äärioikeistolaiset ja ääriivasemistolaiset poliittiset ryhmät (Malkki 2016). Uskonnollista väkivaltaa ilmenee erityisesti maissa, joissa on aseellinen konflikti ja uskontoa käytetään hyväksi poliittisissa valtataisteluissa (Isaacs 2016).

4.2 Muslimit ja kristityt sovinnon rakentajina

Seuraavaksi tarkastellaan mitä sovinnon rakentamiseen osallistuvien oma uskonnollinen tausta islaminuskossa ja kristinuskossa tuo uskontodiplomatiaan. Brian Coxin ja Daniel Philpottin mukaan eri uskontojen keskeltä löytyy rauhaa tukevia elementtejä: "...sovinto vihollisten kanssa, solidaarisuus köyhiä kohtaan ja epäoikeudenmukaisten rakenteiden muuttaminen, joihin uskontojen harjoittama diplomatia tuo rukoilemisen, paaston, uskontoon perustuvan konfliktinratkaisun, lähimmäisen rakastamisen ja hengellisen ystävyuden, jotka kaikki voidaan ymmärtää jumalallisena työnä." (Cox & Philpott 2003, 33.) Uskontodiplomatia tuo uskonnoille uuden roolin rauhantyössä. Uskontojohtajien ja poliittisten päättäjien yhteistyöllä on mahdollista auttaa konfliktien ratkaisemista. Lähi-idän uskontojen pyhistä kirjoituksista löytyy rauhaa tukevaa materiaalia, joka kieltää väkivallan käytön. (Pentikäinen 2003, 82–83.)

Uskontojen yhteistyössä on haasteita. Uskontokeskeisesti ajattelevat pitävät omaa uskontoaan parempana, täydellisempänä ja autenttisempänä kuin muita uskontoja. Moniuskontoisen sovinnon rakentamisen lähtökohtana onkin pyrkiä eroon uskontokeskeisyydestä kohti uskontorelativismia, jolloin pidättäydytään uskonnon käyttämisestä eksklusiivisesti toista uskontoa vastaan. Kaikista uskonnoista löytyy ainesta, jota voidaan käyttää oikeuttamaan väkivaltaa. Uskontoon perustuvan konfliktien sovittelun ja rauhan rakentamisen perustana on väkivallattomuus. (Abu-Nimer 2004, 499–500, 509.) Abu-Nimer tulkitsee uskontorelativismia uudesta näkökulmasta, jossa jokainen pitää

kiinni omasta uskonnostaan, mutta samalla kunnioittaa toisen uskontoa, jolloin syntyy mahdollisuus läheiseen moniuskontoiseen yhteistyöhön.

4.2.1 Islam ja sovinto

Mohammed Abu-Nimer korostaa uskontoon perustuvan rauhan rakentamisen lähtökohtana pyhien kirjoitusten ja uskonnollisten traditioiden uudelleen tulkintaa rauhan ja sovinnon näkökulmasta (Abu-Nimer 2003, 99–104). Sana islam tarkoittaa Jumalalle antautumista ja rauhaa, mikä löytyy alistumisen kautta. Arabiankielen sana *salam* eli rauha viittaa normaaliuden tilaan, jonka pohjalla on sovinto. Rauha merkitsee fyysistä, henkistä ja sosiaalista harmoniaa, jossa ihminen elää rauhassa Jumalan ja lähimmäisten kanssa. Islaminusko opettaa seuraajilleen sitoutumista Koraanin ja *sunnan* arvoihin ja pyrkimystä elämään Jumalan lähettämien profeettojen opetuksen mukaisesti sanoissa ja teoissa. (Ahmad 1976.) "Sana *sunna* tarkoittaa kirjaimellisesti tapaa tai tietä, jota uskovat seuraavat. "Profeetta Muhammadin elämästä muodostui muslimeille normatiivinen käsitys oikeasta elämäntavasta." (Allen & Toorawa 2011, 148.)

Islam omaksui kristinuskon tavoin moraaliteoriassaan aristoteelisen käsityksen hyveistä ja oikeasta moraalista toiminnasta. Tämä näkyy muslimien pyrkimyksenä elää Jumalan tahdon ja islaminuskon opetuksen mukaisesti etsien rauhaa kaikilla elämäntasolla. Konflikti näyttäytyy islaminuskon keskellä materiaalisella tasolla, kun muslimi käy omaa sisäistä taistelua eli *jihadia* itseään vastaan saavuttaakseen jälleen alkuperäisen tasapainon ja sosiaalisen järjestyksen. (Hermansen 2011.) Muslimin joutuessa konfliktiin uskonnon vaatimusten kanssa tarvitaan suhteen korjaaminen, joka palauttaisi normaaliuden tilan. Islaminuskon käsitys sovinnosta liittyy erottamattomasti muslimin suhteeseen Jumalaan, lähimmäisiin ja uskovien yhteisöön ummaan. Konflikti ymmärretään ihmisen tietoisena rikkomuksena ja päätöksenä olla välittämättä Jumalan antamista ohjeista Koraanissa ja *sunnassa*. (Deckard 2011, 135–140.) Islaminuskon ideaalissa *sunnasta* tulee kaikkien ihmisten elämäntapa yhteiskunnassa lain ja instituutioiden muovatessa yksilöiden ja yhteisön elämää (Hermansen 2011; Deckard 2011). Islaminuskon käsite *fitra* tarkoittaa normaaliutta, johon uskova on kutsuttu elämään (Philpott 2012).

Muslimien hyveet löytyvät islaminuskon viidestä pilarista: uskontunnustus, viiden päivittäisen rukouksen suorittaminen, almuvero, paasto ja pyhiinvaellus Mekkaan, joiden tarkoitus on kultivoida

uskovien elämään tietoista asennetta ja alistumista Jumalan tahtoon (Allen & Toorawa 2011,7). Kuudenneksi pilariksi kutsutaan *jihadia*, jonka tarkoitus on lopettaa rakenteellinen väkivalta. Profeetta Muhammad kehotti seuraajiaan sisäiseen tutkisteluun ja moraaliseen vastuuseen. Islam jakaa muslimin kamppailun suureen *jihadiin* ja pieneen *jihadiin*. Suuri *jihad* on uskovan sisäinen kamppailu omien heikkouksiensa kanssa ja pieni *jihad* on taistelua ulkoista vihollista vastaan, joka uhkaa tuhota *umman* eli muslimien yhteisön (veljeskunnan). Islaminuskossa pienen *jihadin* kautta sota ja väkivalta asetettiin moraaliseen kontekstiin, jossa taistelulle ja voimankäytölle määriteltiin rajat. (Satha-Anand, 1993.) "Taistelkaa Jumalan retkellä niitä vastaan, jotka vastaanne sotaa käyvät, mutta itse älkää aiheetta hyökätkö. Totisesti Jumala ei rakasta rauhanrikkoojia" (Koraani 2:190). Rashid Omar muistuttaa yleisestä väärinkäsityksestä termin *jihad* kääntämisessä "pyhäksi sodaksi". Termistä on muodostunut länsimaisten tutkijoiden piirissä kategoria samalla sitkeydellä kuin sanasta "fundamentalistinen" kuvaamaan islaminuskoa väkivallan ja terrorismin uskontona. Islamilaisessa teologiassa ei sotaa ole koskaan kutsuttu pyhäksi riippumatta siitä pidetäänkö sotaa hyväksyttävänä. (Omar 2003.)

Islaminuskon syntyvaiheet vaikuttivat perimätiedon mukaan uskonnollisen yhteisön käsityksiin väkivallasta. Mekan varakas eliitti vastusti profeetta Muhammadin julistamaa parannuksen sanomaa ja aloitti vainon pientä uskovien joukkoa kohtaan. Muhammad opetti Mekassa seuraajiaan pysymään kärsivällisinä. Hän kehotti heitä antamaan anteeksi, unohtamaan kärsimyksensä ja luottamaan Jumalaan. Taistelua ja väkivallan käyttöä ei sallittu Mekassa edes itsepuolustukseksi, vaan etsittiin väkivallattomia tapoja. (Abo-Kazleh 2006, 43; Abu-Nimer 2001, 223–224.) Profeetta Muhammadin toiminnan alussa Mekassa pieni alistettu muslimien ryhmä valitsi väkivallattomuuden toimintaperiaatteekseen. Muhammad opetti seuraajiaan rukoilemaan vihollistensa puolesta: ”Anna heille anteeksi Herra, sillä he eivät tiedä mitä he tekevät.” (Abu-Nimer 2003, 67.)

Vuonna 628 Medinassa muslimien valtaannousun jälkeen Muhammad halusi tehdä kannattajiensa kanssa pyhiinvaellusmatkan Mekkaan. Muhammad päätti ratkaista konfliktin tekemällä rauhansopimuksen Mekan johtajien kanssa. Sopimus tunnetaan nimeltä *Sulh al-Hudaybiyah*. Sopimuksen perusteella muslimit saivat luvan tehdä pyhiinvaellusmatkan Mekkaan rauhassa ilman pelkoa. Sopimus korosti Muhammadin halua toimia diplomaattisesti. Rauhansopimuksen tarkoitus oli lopettaa konflikti ja vihamielisyydet osapuolten väliltä, jotta ne voisivat elää keskenään sovussa. Sana *sulh* merkitsee sopimusta ja ja rauhan tekemistä. Mekan johtajat rikkoivat myöhemmin sopimuksen, mutta se ei poistanut periaatteen merkitystä islaminuskossa. Sopimus oli tärkeä hengellisesti ja vah-

visti islaminuskon periaatetta, että rauhantekijät ovat moraalisesti korkeampia kuin ne, jotka sotivat. Sopimus sisälsi tärkeän periaatteen muslimeille elää rauhassa ei-muslimien kanssa. (Afsaruddin 2008, 10–13.; Alwani 2012, 64.) Samankaltaisia periaatteita löytyy myös muiden uskontojen parista esimerkiksi Mahatma Gandhin ajatukset väkivallattomuudesta ja rauhasta kaikkien uskontojen välillä (Appleby 2000).

Islamin vaikutuspiirissä konfliktien rauhanomainen ratkaiseminen tapahtuu erilaisten kulttuurien ja uskonnollisten yhteisöjen kontekstissa. Konfliktien sovittelussa huomioidaan paikallisten yhteisöjen sosiaaliset arvot, normit ja tavat kuten kunnia, häpeä, arvokkuus sekä uskonnollinen ja patriarkaalinen identiteetti. (Abu-Nimer 2001, 689; Abu-Nimer 1996, 13; Gopin 1997.) Tekstien ja tradition tulkinnan haasteena on ymmärtää uskonnon taustalla vaikuttava esi-islamalainen kulttuuri ja yhteiskuntamalli (Abu-Nimer, 2003, 92–93). McDonoughiin ja Satha-Anandiniin viitaten Abu-Nimer korostaa, kuinka islaminuskon rikkaasta historiasta on ammennettavissa väkivallattomuutta tukevia arvoja ja strategioita samalla periaatteella kuin Gandhi kehitti väkivallattoman filosofiansa hindulaisuudesta (Abu-Nimer 2003, 19; Abu-Nimer 2000/2001, 219; McDonough 1994; Satha-Anand 1993). Tutkimuksessa Sierra Leonen rauhanprosessista näkyy voimakkaasti muslimien korostus Jumalan anteeksiantamuksesta tienä sovintoon. Kosto tuo negatiivisia seurauksia ja uskovien tuli pyytää Kaikkivaltiaan Jumalan anteeksiantamusta väkivaltaan syyllistyneille kapinallisille (Artikkeli II).

Islaminuskon traditiot ja opetus eri maissa ja maanosissa muslimiyhteisöjen keskellä vaihtelevat, eikä ole olemassa yhtä islaminuskon pohjalta tapahtuvaa Koraanin ja uskonnollisten traditioiden tulkintaa. Arabit eivät muodosta muslimien enemmistöä, sillä suurin osa maailman muslimeista elää arabimaiden ulkopuolella. Muslimit jakavat yhteisiä uskonnollisia ja kulttuurisia periaatteita, mutta silti ei voida puhua yhdestä monoliittisestä islaminuskosta. (Abu-Nimer 2003, 18–22.) Somaliassa muslimit korostavat omaa kulttuurista pääomaa yhdessä islaminuskon kanssa. Ero islamilaisen oikeuden ja somalialaisen kulttuurin välillä näkyy lakien tulkinnassa. Kun laki vaatii varkaan käden katkaisua ja kuolemantuomiota murhaajalle, niin lain tulkinta traditionaalisen oikeuden mukaan on restoratiivinen. Murhaajan annetaan paeta turvalliseen paikkaan, jossa häntä suojellaan kunnes oikeuden päätös on tehty. Verirahan maksamisen kautta voidaan tuomio jättää toimeenpanematta ja rikoksenteijän henki säästyy. (Haile 2005, 258–260.)

Moderni sekulaari konfliktien tutkimus korostaa yksilöiden valintoja ja konfliktin osapuolia tarkastellaan erillään olevina vapaina toimijoina, joiden neuvotteluista ohjaa juridinen ohjeistus. Islamilaisen kulttuurin vaikutuspiirissä taas sovintoprosessi etenee suvun ja yhteisön keskellä. Arabialais-islamilaisten kulttuurin vaikutus näkyy valtiossa ja yhteiskunnassa, jotka usein muodostavat yhden yhteisen kokonaisuuden, jota verisiteiden, klaanien ja johtavien perheiden auktoriteetin kautta pidetään koossa. (Farsoun 2013.) Usein sovinnonrakentamisessa paikallisella tasolla aktiivisia ovat yhteisöjen ja kylien vanhimmat, joiden auktoriteetti perustuu ikään, kokemukseen ja asemaan (Philpott 2012; Deckard 2011).

Islamilaisesta taustasta tulevat tutkijat ovat huomanneet, kuinka tärkeää sovinnon rakentamisessa on toimia kulttuurisesti sensitiivisesti huomioiden paikalliset tavat ja perinteet. Islaminuskosta nousevat *sulh* (rauhansopimus) ja *musalaha* (sovinto) rituaalit osana sovintoprosesseja tuovat psykologisen ulottuvuuden rauhan rakentamiseen. Symbolit ja rituaalit tukevat konfliktien ratkaisua. (Irani 2000; Abu-Nimer 2001, 230.) Erilaisten sovintorituaalien alkuperä löytyy heimojen ja kylien kontekstista ja ne eivät yleensä ole osa valtioiden lainsäädäntöä. Poikkeuksia ovat Libanon, jossa rituaaleja sovelletaan jossain määrin maaseudulla ja Jordania, mikä on liittynyt ne osaksi valtion virallista lainsäädäntöä. Sovinnonrituaaleilla on restoratiivinen päämäärä lopettaa väkivalta ja vihamielisyys, jotta osapuolet voisivat elää keskenään rauhassa. Esimerkiksi kuolemaan johtanutta väkivaltaa seuraavassa rituaalissa uhrin ja syyllisen suku asettautuvat keskelle kylää tien molemmin puolen ja vaihtavat tervehdyksiä ja hyväksyvät anteeksipyyntönsä rikkoneelta osapuolelta. Riita sovitaan usein taloudellisen korvauksen muodossa myös kuoleman tapauksissa. Surmaajan sukulaiset vierailevat uhrin kodissa ja juovat seremoniallisen ”katkeran kahvin” ja rituaali päättyy yhteiseen ruokailuun syyllisen suvun kodissa. (Irani & Funk 1998.)

4.2.2 Kristinusko ja sovinto

Kristinuskon sovintokäsityksen lähtökohtana on Jeesus Kristus Vanhan testamentin ennustusten täyttymyksenä ja Jumalan täyteytenä. Jeesusta pidetään Jesajan kirjan kärsivänä palvelijana ja luvattuna messias-kuninkaana. (Wood 2009, 179–188.) Kristinusko korostaa teologiassaan armoa ja anteeksiantamista rangaistuksen sijaan. Uskonto syntyi juutalaisuuden keskellä ja Uuden Testamentin kirjoitusten taustalla vaikuttavat Vanhan Testamentin tekstit. Vanhan Testamentin sana *shalom* eli rauha tarkoittaa kaikkinaista rauhaa, eheyttä, terveyttä ja hyvinvointia ja on pohjana Uuden Testa-

mentin käsitykselle sovinnosta. (Gehlin 2016.) Jeesus opetti vuorisaarnassa: "Autuaita rauhantekijät: he saavat Jumalan lapsen nimen" (Matteus 5:9).

Kreikan kielen sana *katalasso* Uudessa Testamentissa tarkoittaa sovittamista korostaen toimintaa, jossa vihollisuus on vaihtunut ystävyYTEEN. Jeesuksen vuorisaarnassa rikkonutta ei soviteta itsensä kanssa, vaan rikotun kanssa. (Berkhof 1996, 375.) "Jos siis olet viemässä uhrilahjaasi alttarille ja siinä muistat, että veljelläsi on jotakin sinua vastaan, niin jätä lahjasi alttarin eteen ja käy ensin sopimassa veljesi kanssa. Mene sitten vasta antamaan lahjasi." (Matt 5:23–24). Apostoli Paavalin mukaan sovinto ihmisen ja Jumalan välillä ei tarkoita moraalista muutosta ihmisessä, vaan ihmisen aseman ja jumalasuhteen muuttumista. "Jumala itse teki Kristuksessa sovinnon maailman kanssa eikä lukenut ihmisille viaksi heidän rikkomuksiaan; meille hän uskoi sovituksen sanan" (2 Kr.5:19). Lain vaatimukset täytettiin Kristuksen kuolemassa ja Jumala oli tyytyväinen (Berkhof 1996, 375). Ihmisten välinen vihollisuus on seurausta vihollisuudesta, joka vallitsee ihmisen ja Jumalan välillä. Kristillinen näkemys sovituksista pitää Kristusta eri ihmisryhmien välisen vihollisuuden sovittajana. (Thurén 1991, 69.)

Vanhan kirkon aikana ei luotu yhtä systemaattista opetusta sovituksista, jonka vuoksi pelastusta koskevia ilmaisuja oli paljon. Kristuksen opetettiin maksaneen kuolemansa kautta rangaistuksen ja voittaneen kuoleman oman kuolemansa kautta. Pelastus tapahtuisi Jumalan tuntemisen lisääntyessä uskon ja hyvien tekojen kautta. (Berkhof 1996, 77, 385.) Kirkko ymmärsi ihmisen Jumalan kuvaksi, jonka tuli kasvaa Jumalan kaltaiseksi (Pihkala 1992, 140–141). Anselm Canterburylaista (1033–1109) pidetään ensimmäisenä katolisen kirkon opin systematisoijana teoksessaan *Cur deus homo*. Hän esitti klassisen tulkinnan sovinnosta: Jumalan kunniaa on loukattu ja se vaatii sovituksista. Synnien sovittajan täytyy olla ihminen, joka on synnitön. Jumala itse sovittaa pojassaan Kristuksessa maailman synnin ja Kristuksen uhri tyydyttää Jumalan vihan. Anselmin opposentti Pierre Aberlard (1079–1142) ei hyväksynyt Anselmin käsityksiä ja korosti Kristuksen kärsimysten korostavan Jumalan rakkautta syntistä kohtaan. (Berkhof 1996, 386.)

Ennen konstantiniolaista käännettä, jolloin kristinuskosta tuli valtiokirkko, kirkkoisä Tertullianus (160–221) opetti pasifismia eikä hyväksynyt kristittyjen palvelemista armeijassa. Kristinuskon piirissä oli kuitenkin opetettu jo varhain esivallan sodankäyntiä ja aseisiin tarttumista hyväksyttävänä asiana. Kristinuskoon kääntynyt keisari Konstantinus (272–337) kannatti väkivallan käyttöä nojautuen kreikkalaiseen ja roomalaiseen filosofiaan. Samoin Aurelius Augustinus (354–430) ja Tuomas

Akvinolainen (1225- 1274) korostivat oikeutetun sodan käsitettä, jonka juuret löytyvät jo Rooman valtakunnan politiikasta. Sodankäyntiä on perusteltu oikeutetun sodan käsitteellä, jolloin pasifistiset elementit ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Sotaa pidetään oikeutettuna, kun sodalle on hyväksyttävä syy, sodasta päättää oikea auktoriteetti, sodalla on oikea pyrkimys, sota on viimeinen keino ja muut keinot jo käytetty, ja sota johtaa rauhaan ja aiheuttaa vähemmän vahinkoa, kuin ettei sotaan ryhdyttäisi. (Robinson 2012, 175–184.) Sodankäynnin hyväksymisen muistuttaa islaminuskon tapaa perustella muslimien aseisiin tartumisesta, kun uskovien yhteisö *umma* on väkivaltaisen hyökkäyksen kohteena (ks. Satha-Anand 1993).

Vastakohtana oikeutetun ja pyhän sodan teologialle on rauhan kirkkojen kuten mennoniittojen opetus, joka korostaa väkivallattomuutta ja sovinnon rakentamista. Kristus kutsuu seurakuntaansa rauhaan, oikeudenmukaisuuteen ja sovintoon. Opetuslapseus ymmärretään pasifistisena sitoutumisena toimimaan väkivallattomasti ja rakentamaan sovintoa kaikkien ihmisten kanssa. (Appleby 2000, 144–146.) Kristinuskosta nousevia väkivallattomia periaatteita on hyödynnetty sovinnonrakentamisessa erityisesti Etelä-Afrikan, Pohjois-Irlannin ja Sierra Leonen rauhanprosesseissa. Uskonnolliset yhteisöt yhdessä tukivat rauhanprosesseja ja sovinnonrakentamista kansallisella- ja ruohonjuuritasolla. Etelä-Afrikassa sovintokomissio korosti apartheidin aikaisten rikosten tutkinnassa molempien osapuolten syyllisyyttä ja osallisuutta väkivallantekoihin, jolloin kukaan konfliktiin osallistuneista ei ollut täysin syytön. Tämä auttoi ymmärtämään menneisyyden kohtaamisen välttämättömyyttä. Rauhanprosesseissa uskonnolliset käsitteet kuten anteeksiantaminen, sovinto, katumus, parantuminen ja unohtaminen otettiin mukaan yhteiskunnalliseen sekulaariin sovintoprosessiin. (Appleby 2000, 196–202.) Sierra Leonen kristityt yhdessä muslimien kanssa tuomitsivat väkivallan, tukivat kapinallisten armahtamista ja RUF kapinallisarmeijan muuttumista poliittiseksi puolueeksi rauhanprosessin myötä. Anteeksiantoa pidettiin tärkeänä, vaikka koettuja kauheuksia ei haluttu unohtaa (Artikkeli II).

Sovinnonrakentamisen ja konfliktien ratkaisun lähtökohtana kristillisen tradition pohjalta pidetään Uudesta Testamentista nousevia käsityksiä sovinnosta, rauhasta ja oikeudenmukaisuudesta. (Philpott 2012). Sara Gehlinin tutkimus *Prospects for Theology in Peacebuilding* (2016) korostaa kristittyjen ajankohtaista yhteistä ekumeenista pyrkimystä rauhaan, mikä näkyy erityisesti Kirkkojen maailmanneuvoston 2000 -luvun rauhan dokumenteissa. Kirkkojen yhteisen työskentelyn kautta syntyneet teologiset dokumentit tukevat uskontoon perustuvaa rauhan rakentamista. (Gehlin 2016.) Ajankohtaisessa eri kirkkojen yhteistyössä sovinnon rakentamiseksi konfliktien keskellä käytetään

käsitettä ”oikeutettu rauha”, mikä haastaa uskonnollisesti motivoituneen väkivallan, sekä valtioiden käyttämät armeijat ja väkivaltakoneistot rakentamaan sovintoa ja luomaan ihmisten keskelle toivon yhteisöä. Uskontoon perustuva sovinnon rakentaminen on toimintaa, jossa on mukana koko siviiliyhteiskunta ja valtiolliset päätöksentekijät. Tällöin syntyy mahdollisuuksia kestäväälle rauhan rakentamiselle pitkälle aikavälille ja voimavaroja tulevien konfliktien ehkäisemiseen. (Gehlin 2016; Stassen 1992.)

4.2.3 Uskontojen yhteiset periaatteet rauhantyössä

Islam ja kristinusko abrahamilaisina uskontoina jakavat keskenään yhteisiä periaatteita ja ne ovat uskontoina lähempänä toinen toisiaan verrattuna hindulaisuuteen, buddhalaisuuteen ja konfutselaisuuteen. Uskontoja yhdistää käsitys jumalallisesta laista ja käskyistä. Ne ymmärtävät saaneensa jumalallisen ilmoituksen ja näkevät tehtävänään sanoman julistamisen koko maailmalle. Lähi-idän uskonnot ovat pohjimmiltaan saman uskonnollisen tradition muunnelmia. (Lewis 2003, 4–5.) Tässä tutkimuksessa korostuu uskontojen edustajien läheisen yhteistyön ja vuoropuhelun keskellä syntynyt uskontojen uudelleen tulkinta, jolloin ne tunnistavat omassa uskonnossaan samankaltaisia periaatteita, jotka löytyvät toisesta uskonnosta. YSV-vuoropuhelussa ja Sierra Leonen uskontojen yhteistyössä painottuivat rauha, Jumalan rakkaus, armahtaminen ja väkivallattomuus. Yhteistoiminta ei tarkoita sitä, että uskonnot sulautuisivat toisiinsa tai kadottaisivat olemuksensa, mutta läheinen yhteistyö väkivallan ja sodan keskellä pelkistää uskontojen ytimistä löytyviä tärkeitä rauhan rakentamista ja sovintoa tukevia periaatteita, joita tulkitaan konfliktitilannetta vasten (Artikkelit I, II ja III).

Konfliktin keskellä uskonnot edustivat pysyvyyttä ja moraalin jatkuvuutta hauraan valtion romahdettua väkivallan kierteeseen. Uskonnot edustivat muuttumattomia arvoja tuoden turvallisuutta ja toivoa kaaoksen keskelle. Sierra Leonessa uskontojen keskinäiset suhteet olivat hyvät jo ennen maan sisällisodan puhkeamista. Pääkaupungin Freetownin johtava imaami Conteh kuvasi maan muslimien ja kristittyjen suhteita läheiseksi uskontojen rinnakkaiseloksi, jossa on tärkeää uskontojen yhteistyö. Contehin mukaan Sierra Leonen muslimit ja kristityt eivät nähneet itseään ja toinen toisiaan ensisijassa eri uskontojen edustajina, vaan saman Luojan kansana (Artikkeli II).

5. KONFLIKTIEN RATKAISUTEORIAM

Konfliktien tutkijat etsivät malleja muutosprosesseille, jotka koskettavat konfliktin osapuolia ja yhteiskunnan rakennetta, josta konfliktit saavat käyttövoimansa (Lederach 2003). Valtioiden sisäisten ja valtioiden välisten konfliktien kompleksisuus ja niiden lisääntyminen kylmän sodan jälkeen on tuonut haasteita toimivien metodien löytämiseksi konfliktien ratkaisemiseksi (Mapendere 2005, 66). Ajankohtaisessa konfliktien ratkaisussa moniraiteista rauhavälitystä pidetään tehokkaimpana toimintatapana, koska se on kokonaisvaltainen ja ottaa huomioon koko yhteiskunnan. Kansainvälisessä rauhan rakentamisessa ensimmäisen raiteen diplomatiaksi kutsutaan korkean tason johtajien neuvotteluita, joissa pyritään solmimaan konkreettinen rauhansopimus. Toisen raiteen diplomatiaan osallistuvat erilaiset uskonnollisten ryhmät ja kansalaisjärjestöt. Kolmannen raiteen diplomatiaa ovat epäviralliset sovintoa tukevat prosessit ruohonjuuritasolla. (Nissinen 2014, 18–19.)

Uskontojen hyödyntäminen rauhanprosesseissa asemoituu yleensä osaksi toisen raiteen diplomatiaa, koska se tuo kansalaisyhteiskunnan näkökulman virallisen ensimmäisen raiteen rauhanprosessien rinnalle. Termiä toisen raiteen diplomatia käyttivät ensimmäisenä Joe Montville ja John McDonald kuvatessaan virallista rauhan prosessia ensimmäisen raiteen diplomatiana. (Diamond & McDonald 1996.) Toisen raiteen toimijoiden käymiä keskusteluja kutsutaan vuoropuheluiksi, koska niissä pyritään luottamuksen rakentamiseen konfliktien osapuolten välillä ja yhteiskunnallisten syiden mukaan ottamiseen (Nissinen 2014, 18). Yksi Oslon Lähi-idän rauhanprosessin (1993–1995) kariutumisen syistä oli Israelin ja Palestiinan uskonnollisesti pyhien paikkojen hallintaan liittyvä ongelma, jota ei neuvotteluissa kyetty ratkaisemaan, koska uskonnolliset yhteisöt osana toisen raiteen diplomatiaa eivät olleet mukana rauhanprosessissa (Abu-Nimer & Khoury & Welty 2007, 8). Tämä tutkimus muslimien ja kristittyjen Yhteinen sana välillämme -uskontodialogista ja uskontojen yhteistyöstä sovinnon rakentajina Sierra Leonessa sijoittuu uskontojen ja konfliktien tutkimuksen viitekehukseen (Artikkelit I, II ja III).

5.1 Konfliktien tutkimus

Rauhan- ja konfliktientutkimus alkoi voimakkaasti kehittyä toisen maailmansodan jälkeen. Siirtomaiden itsenäistymisen, kylmän sodan kriisien ja ydinsodan uhan keskellä tutkijat ja poliittiset toimijat alkoivat etsiä uusia konfliktien ratkaisumalleja. (Bercovitch & Jackson 1997.) Norjalaisen Johan Galtungin työskentely rauhan- ja konfliktientutkimuksessa 1960-luvulta lähtien on luonut

pohjaa tämän päivän konfliktienratkaisuteorioille. Galtungin pääargumentti rauhasta on väkivallan poissaolo. Hän määritteli typologiassaan konfliktien taustalla vaikuttavan väkivallan. Väkivalta voi olla suoraa ja näkyvää, kun ihminen joutuu väkivallan kohteeksi tai rakenteellista epäoikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa. (Galtung 2004; 1969.) Galtungin mukaan on tärkeää tunnistaa epäsuoran väkivallan olemassaolo. Yhteiskunnassa voi vallita negatiivinen rauha, mikä merkitsee suoran väkivallan ja sodan poissaoloa, mutta sen keskellä on silti rakenteellista väkivaltaa, joka näkyy köyhyytenä, perusoikeuksien loukkaamisena ja alistamisena. Konfliktin ratkaisemisen päämääränä on saavuttaa positiivinen rauha, joka tarkoittaa suoran ja epäsuoran väkivallan poissaoloa. (Galtung 1990.)

Positiivinen rauha on saavutettavissa harmonian, yhteistyön ja integraation kautta (Galtung 1969). Konfliktin ratkaisun mekanismeissa Galtung eritteli kolme erilaista prosessia: rauhantekeminen, rauhanturvaaminen ja rauhanrakentaminen (Galtung 1976). Rauhantekeminen tarkoittaa pyrkimystä konfliktin ratkaisemiseen, jossa sodan molemmat osapuolet osallistuvat rauhansopimuksen tekoon. Rauhantekoprosessiin osallistuvat usein kolmantena osapuolena erityiset rauhanylittäjät. (Galtung 1976.) Rauhanturvaaminen on prosessi, jossa aseellisia toimijoita estetään tekemästä aineellista tuhoa, tuhoamasta itseään ja toinen toisiaan (Galtung 1976, 103). Rauhanrakentamisen päämääränä ovat toimet, joissa pyritään kääntämään väkivaltaiset prosessit rakentaviksi ja tarjoamalla muita vaihtoehtoja sodalle (Galtung 1976).

Konfliktin osapuolilla on yhteen sovittamattomia tavoitteita ja päämääriä, jotka voivat johtaa toisen tai molempien osapuolten siirtymiseen väkivaltaan. Osapuolten asenteita ovat viha, kostonhalu ja pelko, joita tunnetaan toista osapuolta kohtaan. (Galtung 2004.) Maria Ericson täydentää kuvaa lisäämällä siihen moraalisen maiseman, sillä sodissa on aina kyse ryhmistä ja yksilöistä sekä heidän yhteenkuuluvuudestaan ja toisista, jotka ovat vastapuolella. Sovinto on mahdollinen restoratiivisen eli korjaavan oikeuden kautta, kun konfliktin molemmat osapuolet osallistuvat rauhanprosessiin. Sovinnonrakentaminen merkitsee moraalisen yhteisön etsimistä, jolla on yhteinen jaettu moraalinen maisema. (Ericson 2001.) Bercovitchin mukaan edellytykset onnistuneelle konfliktinratkaisuprosessille löytyvät, kun eri yksilöt, ryhmät, valtiot tai organisaatiot tarjoavat apua konfliktin ratkaisemiseen tai erimielisyyksien sopimiseen ilman fyysistä väkivaltaa ja loukkaamatta laillisuutta (Bercovitch, 1991).

Konfliktitutkimuksessa etsitään teorioita, joiden kautta pyritään pääsemään pidemmälle kuin edellä kuvattuun sodan osapuolten määrittelyyn tai rauhansopimusmallien rakentamiseen, jossa osapuolet

kokisivat saavuttaneensa tavoitteensa. Tässä tutkimuksessa analysoidaan muslimijohtajien sovinnon aloitetta (artikkeli I) ja Sierra Leonen konfliktin ratkaisemista (Artikkeli II ja III), joissa tärkeää oli konfliktin transformaatio eli muuntuminen. Lederachin mukaan transformaatio on ratkaiseva muutos, jossa tapahtuu väkivaltaa ylläpitävien negatiivisten elementtien ja asenteiden muuntumisessa positiivisiksi konstruktiiivisessa prosessissa paikallisen kulttuurin ja yhteisön keskellä. (Lederach 2003, 24–27.) Konfliktienratkaisuteorioiden kehityksessä näkyy muutos niiden terminologiassa ja sisällössä: ensin käytettiin termiä "konfliktin sopiminen", sitten "konfliktin hallinta" ja vielä "konfliktinratkaisu". Nyt avaimena nähdään "konfliktin transformaatio". (Botes 2003.) Religions for Peace -järjestö antoi tukea ja koulutusta Sierra Leonen uskontojohtajille ja painotti transformatiivista konfliktinratkaisua kriisin ratkaisussa. Transformatiivinen konfliktinratkaisumalli onkin ollut käytössä suurimmassa osassa maailman kriisipesäkkeiden rauhoittamishankkeissa viime vuosikymmeninä. (Hurd 2016; Pafffenholz 2013.)

5.2 Transformatiivinen konfliktien ratkaisumalli

Konfliktientutkija John Paul Lederach on toiminut vuosikymmenien ajan konfliktien sovittelijana eri puolilla maailmaa. Lederach on uskonnolliselta taustaltaan mennoniitta ja hänen toimintansa periaatteet ja käytänteet nousevat väkivallattomasta konfliktien sovittelusta. Mennoniitat ovat historiallisesti pasifistisia 1500-luvun alun radikaalien reformaattoreiden seuraajia, jotka tunnettiin nimellä anabaptistit. He saivat nimensä perustajaltaan Menno Simonsilta. Pohjois-Amerikan mennoniittojen keskuskomitea lähetti vuonna 1995 yli 900 avustustyöntekijää auttamaan konfliktien keskelle eri puolilla maailmaa. (Appleby 2000, 146–147.) Toimiessaan kouluttajana 1980-luvulla Nicaraguassa Lederach opetti moravialaisen kirkon johtajia toimimaan sovittelijoina sandinistihallituksen ja miskito-alkuperäiskansan välisen konfliktin ratkaisemiseksi (Lederach 2005, 116). Wallensteen kutsuu Lederachia akateemiseksi rauhanvälittäjäksi, koska hän on luonut työskentelynsä pohjalta käsitteitä ja malleja rauhan rakentamiseen (Wallensteen 2011, 234–235).

Nicaraguassa Lederach huomasi, kuinka tärkeää on rakentaa luottamusta konfliktin osapuolten välille ja alkoi kehittää transformatiivista konfliktienratkaisumallia, jossa käytännöllisten kulttuuristen mekanismien avulla sovitellaan ristiriitoja. Konfliktinratkaisumallissa käytettävä tekniikka on yleismaailmallinen eikä perustu yhteen ainoaan kulttuuriin tai uskontoon. (Lederach 2003.) Lederach määrittelee sosiaalisen konfliktin syntyvän ja kehittyvän merkitysten ja selitysten pohjalta, joi-

ta ihmiset antavat tapahtumille. Konflikti ymmärretään merkitysten kautta ja merkitykset tiedon kautta, mikä on juurtuneena kulttuuriin. (Lederach 2005, 8.) Konfliktit ovat osa normaalia elämää ja ne tulisi nähdä positiivisina ja väistämättöminä ilmiöinä. Erilaiset selkkaukset voivat toimia muutoksen moottorina, kun niihin ollaan valmiita vastaamaan tavalla, mikä antaa mahdollisuuden myönteiseen muutokseen ja konstruktiiiviseen kasvuun. (Lederach 2003.)

Lederachin kehittämä transformatiivinen konfliktinratkaisuteoria on lähtökohdiltaan pragmaattinen ja siinä on hyödynnetty aikaisemman rauhantutkimuksen käsitteistöä ja teorioita. Lederachin konfliktinratkaisumalli perustuu Galtungin käsityksiin väkivallasta ja sovinnonrakentamisesta. Teoriasa hyödynnetään Edward Azarin tutkimuksia pitkittyneistä sosiaalisista konflikteista ja niiden muuntumisesta haurassa valtioissa sekä Adam Curlen havaintoja ihmissuhteiden kehittymisestä väkivaltaisista rauhanomaisiksi. Lederachin teoriaa on kehitetty myös Kelmanin ja Fisherin tutkimusten havainnoista, kuinka ihmissuhteita rakennetaan konfliktien keskellä ja Paulo Freiren tutkimuksista alistetuista ja syrjäytyneistä ihmisistä. (Paffenholz 2013; Miall 2004.)

Transformatiivinen rauhan rakentaminen on pitkäjänteistä moniraiteista rauhanvälitystyötä, jossa konfliktia puretaan kolmella eri raiteella: yhteiskunnan ylätasolla, keskitasolla ja ruohonjuuritasolla. Ensimmäisen raiteen rauhan rakentaminen on yhteiskunnan ylätasolla tapahtuvaa poliittisen johdon toimintaa, jonka päämääränä on rauhansopimuksen solmiminen. (Paffenholz 2013; Lederach 1997; Lederach 2002; Appleby 2000.) Toisen raiteen toimijoiden tehtävänä rauhanprosessissa on toimia väliportaana, joka yhdistää ylätasoon toimijat ruohonjuuritasoon toimijoiden kanssa (Lederach 2005, 78–79). Kolmannen raiteen toimijat ovat paikallisten yhteisöjen aktiiveja, jotka rakentavat sovintoa tukevia ohjelmia ruohonjuuritasolla. (Appleby 2000, 241; Lederach 1997).

Rauhan rakentamisen kannalta on tärkeää, että ihmiset yhteiskunnan keskellä näkevät poliittisten johtajien sitoutuneen muutokseen uskottavalla tavalla. Konfliktien jälkeisessä prosessissa tarvitaan vakautta, jossa päättäjät osallistuvat yhteiskunnan rakenteelliseen muutokseen. Johdon kumppaneina prosessissa toimivat johtavat kansalliset virkamiehet ja erilaiset uskonnollisten ryhmien johtajat. (Paffenholz 2013; Lederach 1997; Lederach 2002; Appleby 2000.) Konfliktinratkaisun ytimessä on ihmissuhteiden verkosto, jonka keskellä muutosprosessi tapahtuu. Prosessin päämääränä oleva rauha ei ole staattinen lopputila, vaan jatkuvasti muuttuva ja kehittyvä ihmissuhteiden laatu. Konfliktin muuntuminen edellyttää kaikilla tasoilla tapahtuvaa vuoropuhelua rauhasta ja oikeudenmukaisu-

desta. Konfliktin ratkaiseminen vahvistuu, kun konfliktien osapuolten yhteinen ymmärrys paremmasta rauhanomaisesta tulevaisuudesta lisääntyy. (Lederach 1997; Lederach 2005, 78–82.)

Transformatiivinen konfliktinratkaisumalli nojaa ulkopuolisten toimijoiden sijaan konfliktin sisältä tuleviin rauhanvälittäjiin. Lederach käyttää heistä nimitystä *confianza*, koska välittäjillä on usein läheinen ja luottamuksellinen suhde konfliktin yhteen osapuoleen, mutta hyvät suhteet myös konfliktin toiseen osapuoleen. (Lederach 1995, 89.) Rauhanneuvottelijoiden työn onnistumisen kannalta on tärkeää, että he ovat luotettuja ja arvostettuja työskennellessään eri yhteiskunnan tasoilla. Välittäjät tuntevat konfliktin dynamiikan ja kontekstin, joka auttaa heidän toiminnassaan konfliktin ratkaisijoina. (Smith & Wachira 2010, 9.) Konfliktinratkaisumallissa yhdistyvät perinteiset läntiset sovittelutekniikat uudelleen muokattuina paikallisten kulttuuristen resurssien kanssa. Välittäjien käyttämät menetelmät ammennetaan heidän omista kokemuksistaan konfliktin keskellä, jolloin kokemukset toimivat ensisijaisina lähteinä, joiden pohjalta kehitetään uusia malleja paikalliseen konfliktinratkaisemiseen. (Lederach 2005, 94–97; Lederach & Wehr 1991.) Konfliktin muuntumisprosessissa ratkaisevia eivät ole ulkopuolisten kolmannen osapuolen interventiot, joihin nojattiin vanhemmissa konfliktinratkaisumenetelmissä (Reimann 2004).

5.3 Moraalinen mielikuvitus

Transformatiivisen prosessin keskellä on tärkeää moraalinen mielikuvitus (*moral imagination*) eli kyky toivoa ja unelmoida rauhasta, joka voisi katkaista loppumattomalta näyttävän väkivallan kierteen. Lederach puhuu paradoksaalisesta uteliaisuudesta (*paradoxical curiosity*) eli ristiriidasta, joka syntyy etsittäessä asioita, jotka tällä hetkellä ovat näkymättömissä, mutta voidaan löytää moraalisen mielikuvituksen kautta. Moraalinen mielikuvitus ei viittaa mihinkään erityiseen uskontoon tai ideologiaan vaan kuvaa prosessia, jossa etsitään uutta tapaa nähdä asioita erilaisessa toiveikkaassa valossa. Mielikuvat vahvistavat uskoa edessäpäin olevan rauhan ja sovinnon mahdollisuuksiin, joita ei vielä voi ilmaista rationaalisesti. Konfliktin keskellä ihmiset tarvitsevat uskoa siihen, että on mahdollista löytää tulevaisuudessa ystävyys niiden ihmisten kanssa, jotka nyt ovat vihollisia. (Lederach 2005, 5, 35–39.)

Selvästi artikuloitu visio tulevaisuuden odotuksista tuo merkityksellisen horisontin rauhan rakentamiselle. Unelmat oikeudenmukaisesta, rauhanomaisesta ja kestävästä maailmasta vahvistavat rauhan rakentajien pyrkimyksiä kohti konstruktivista muutosta. (Aquino 2011, 146.) Lähi-dän uskon-

toja yhdistää messiaaninen odotus tulevasta maailmasta, jossa on parempi yhteiskunta ja elämä. Uskonnollisen toivon yhdistäminen konfliktien ratkaisemiseen on vahva elementti rauhan rakentamiselle. Profetaallinen unelmointi ja pyhät kirjoitukset avaavat uusia näkymiä. (Gopin 1997.)

Moraalinen mielikuvitus luottaa odottamattoman muutoksen mahdollisuuteen. Luova toiminta tapahtuu yhdessä inhimillisen potentiaalin kanssa pyrkimyksenä ylittää se mikä on nyt olemassa ja näkyvillä. Johtajat voivat edistää ja tukea moraalista mielikuvitusta toiminnallaan, mutta se ei ole vain heidän vastuullaan ja omaisuuttaan. Kun moraalit ja rohkeus ovat juurtuneena yhteisöön ja ihmisiin, he ovat valmiita elämään haavoittuvina ja kohtamaan pelon pyrkiessään kohti rauhaa ja sovintoa. (Lederach 2005, 61–63.)

6. KOLMIRAITEINEN USKONTODIPLOMATIA

Tässä analyysiluvussa käsittelem teorialähtöisesti löydökseni, jotka tulivat esiin tutkimustulosten sisällönanalyyysissä. Tarkastelen uskontojen hyödyntämistä konfliktien ratkaisemisessa edellisessä luvussa kuvatun Lederachin transformatiivisen konfliktinratkaisuteorian pohjalta. Sovinnon rakentamisen lähtökohtana on ristiriitojen sopiminen ja konfliktien ratkaisua tukee uskonnollisen ulottuvuuden mukanaolo. (Lederach 1997; Lederach 2005, 163–167.) Kuvassa toimijoita on ryhmitelty tutkimusaineiston pohjalta.

Kuva 1. Moniraitainen konfliktin purkaminen tapahtuu yhteiskunnan ylätasolla, keskitasolla ja ruohonjuuritasolla (Lederach 1997, 39). Kuva kertoo huipulla olevan vähän toimijoita, joilla on merkittävä yhteiskunnallinen näkyvyys. Rauhaa rakennetaan ylhäältä alaspäin, mutta samanaikaisesti toi-

mitaan alhaalta ylöspäin, sillä suurin osa konfliktista kärsivistä ihmisistä elää ruohonjuuritasolla paikallisissa yhteisöissä. (Lederach 2005, 78–79.)

6.1 Ylätason sovittelu

Länsiafrikkalaisen Sierra Leonen poliittisessa ja yhteiskunnallisessa tilanteessa oli nähtävissä rakenteellisia syitä, jotka edesauttoivat konfliktin syntymistä ja sen jatkumista väkivaltaisena konfliktikierteenä (Artikkeli II). Maan demokratia oli hauras ja suurin osa ihmisistä eli köyhyudessa samaan aikaan kun kapinalliset ja maan hallitus kamppailivat maailman arvokkaimpien timanttikaivosten omistuksesta (Mateos 2010). Sierra Leonen uskontojen neuvosto (IRCSL) löysi kosketuskohdan konfliktin osapuolten kanssa tilanteessa, jossa niillä ei enää ollut kiinnostusta aloittaa neuvotteluja. Maan presidentti Kabbah kutsui uskontojohtajat mukaan rauhanprosessiin, kun näköpiirissä ei ollut aseellista ratkaisua sodan lopettamiseksi. (Tsfai 2010.) Etelä-Afrikan rauhanprosessissa oli samoja piirteitä muslimien osallistuessa aktiivisesti kristittyjen kanssa rauhan rakentamiseen. Muslimit ja kristityt toimivat yhteistyössä tunnustuksellisella tasolla järjestäen moniuskontoisia jumalanpalveluksia ja loivat yhteisen järjestön, joka työskenteli apartheidia vastaan. (Esack 1988, 494.) Konfliktinratkaisussa näkyi sovinnon rakentajien tavoite osapuolten suhteiden muuntumisesta sosiaalisella, taloudellisella ja poliittisella tasolla (Lederach 1995, 40). Ensimmäisen raiteen rauhan rakentaminen on luonteeltaan tulosorientoitunutta pyrkiessään konkreettiseen sopimukseen ja konfliktin lopettamiseen osapuolten välillä (Reimann 2004).

Sierra Leonen yhteiskunnan ylätason toimijoiden yhteistyö uskontojohtajien kanssa (artikkeli II) asettuu Lederachin teoriaan ensimmäisen raiteen rauhanprosessista, jossa aktiivisina toimijoina ovat poliittiset päättäjät (Lederach 2005; Lederach 1997). Ensimmäisen raiteen rauhanprosessissa yhteiskunnan johtavien edustajien näkyvä sitoutuminen rauhaan on tärkeää rauhanprosessin onnistumisen kannalta. Ylätason toimijoihin luetaan poliittiset johtajat, sotilasjohto ja uskonnolliset johtajat. (Paffenholz 2013; Lederach 1997; Lederach 2002; Appleby 2000.) Muslimijohtajien Yhteinen sana välillämme aloitetta (Artikkeli I) ja jatkuvaa vuoropuhelua kristittyjen ja muslimien kesken ovat tukeneet poliittiset johtajat kuten Tony Blair ja Jordanian kuningas Abdullah II (Common Word 2007; Volf 2011, 219–220; Volf & Bin Muhammad & Yarrington 2010). Ensimmäisen raiteen diplomatia kehittyi alun perin ulkopoliitiikan työkaluksi, jolla hoidetaan suhteita muiden valti-

oiden kanssa. Yhteiskunnan ylätasoin toiminnan vahvuus on poliittisessa voimassa, jolla voidaan vaikuttaa neuvotteluiden kulkuun ja tulokseen. Neuvottelijoilla on takanaan materiaalisia ja taloudellisia resursseja. (Mapendere 2005.)

Sierra Leonen rauhanprosessissa uskontojohtajat eivät asettuneet kummankaan konfliktin osapuolen taakse ja tuomitsivat väkivallan teot. Tämä tutkimus osoittaa muslimien ja kristittyjen johtajien tunnistaneen Sierra Leonen ja Irakin sodan keskellä yhteisen moraalisen vastuunsa rauhasta ja uskontojen yhteistyöstä (Artikkelit I ja II). Lederachin kuvailema moraalinen mielikuvitus paremmasta tulevaisuudesta näkyi uskontojohtajien toiminnassa ja julkilausumissa (Lederach 2005). Uskontojohtajat pitivät yllä uskoa rauhan ja sovinnon mahdollisuuteen väkivallan ja jännitteiden keskellä. Muslimien ja kristittyjen yhteinen rauhan rakentaminen sisälsi odotuksia ja toiveita tulevasta rauhasta, jotka kerrottiin IRCSL:n peruskirjassa. (Conteh 2008, 229–233.) Samoja väkivallattomia elementtejä näkyy muslimijohtajien aloitteessa uskontorauhan rakentamiseksi ja kristittyjen vastauskirjeessä (Common Word 2007; Yale Response 2007). Läpimurto Sierra Leonen rauhanprosessissa oli kapinallisten tukijan Liberian presidentti Charles Taylorin ja RUF:n johtaja Foday Sankohin päätös osallistua rauhanneuvotteluihin, mikä mahdollisti suorat neuvottelut kapinallisten ja hallituksen välillä (Penfold 2005).

Kapinallisten johtaja Foday Sankohin luottamuksesta uskontojohtajiin kertoi hänen ilmoituksensa osallistua rauhanneuvotteluihin vain jos IRCSL on paikalla (Hurd 2016). Muslimien ja kristittyjen yhteisen rauhanvälityksen kautta rakennettiin luottamusta hallituksen ja kapinallisten välille ja suoran väkivallan loputtua syntyi mahdollisuus rauhansopimuksen solmimiseen. Rauhanneuvotteluihin Sierra Leonen konfliktin ratkaisemiseksi osallistuivat maan presidentti Kabbah, Liberian presidentti Taylor, Yhdysvaltojen lähettiläs Jackson, kapinallisten johtaja Sankoh ja YK:n lähettiläs Okello sekä joukko afrikkalaisia valtojen päämiehiä. IRCSL:n edustajien osallistuminen rauhanneuvotteluihin yhdessä hallituksen, kapinallisten ja kansainvälisten toimijoiden kanssa tuki virallista rauhanvälitystyötä, joka tähtäsi rauhansopimuksen solmimiseen (Artikkeli II). Lisa Schirchin mukaan uskonnollisten elementtien läsnäolo tuo tilaa uusilla ajatuksilla ja tukee rauhan rakentamista. Keskustelut, ateriat ja sanaton symbolinen vuorovaikutus auttavat vakavia, formaaleja neuvotteluja, joita käydään konfliktien ratkaisemiseksi. (Schirch 2005.) Sierra Leonen uskontojohtajat toimivat Lómen rauhanneuvotteluissa epämuodollisina taustavaikuttajina ja viestinviejinä osapuolten välillä (Artikkeli II).

6.2 Keskitason rauhanvälittäjät

Tässä tutkimuksessa käytetyn Lederachin konfliktinratkaisuteorian heikkoutena on pidetty sen vähäistä kiinnostusta poliittisiin voimatekijöihin, poliittiseen järjestelmään ja kansainväliseen kontekstiin, ja sen tarjoamaa vähäistä roolia ulkopuolisille rauhanvälittäjille (Paffenholz 2013; Fetherston 2000; Miall 2004). Tutkimuksen kohteena olevassa rauhanprosessissa Lederachin painottamat elementit olivat kuitenkin toimivia: Sierra Leonen uskontojohtajat työskentelivät toisen raiteen sisäpuolisina rauhanvälittäjinä ja osallistuivat rauhanvälitykseen ensin yhteistyössä maan korkeimman johdon ja kansainvälisten toimijoiden kanssa sekä myöhemmin rauhansopimuksen solmimisen jälkeen ruohonjuuritason aktiivien kanssa. Ulkopuoliset rauhanvälittäjät kuten yhteisöt, eri valtioiden edustajat ja järjestöt osallistuivat aktiivisesti rauhanneuvotteluihin, mutta erityisesti kansalliset uskontojohtajat toimivat toisen raiteen rauhanvälittäjinä (Artikkeli II).

Sierra Leonen konfliktin syynä on pidetty kulttuurista väkivaltaa, joka jakoi maan sisällä ihmisiä etnisten ja taloudellisten syiden tähden erilaisiin ryhmiin. Toisaalta ihmisten tiedetään eri puolilla maata eläneen rauhassa ilman eri heimojen välisiä ristiriitoja. Galtungin rakenteellisen väkivallan konsepti sopii Sierra Leonen kuvaan talouden näkökulmasta, sillä jo ennen kapinallisten väkivallan toiminnan alkamista oli tapahtunut ihmisten jakautuminen. Taloudellisesti yhteiskunnan pohjalta olevilla ihmisillä ei ole ollut mahdollisuuksia saavuttaa vaurautta ja vaikutusvaltaa, koska luonnonvarat olivat johtavan taloudellisen ja poliittisen eliitin kontrollissa. Kapinallisten RUF armeijan tavoitteena oli ensisijassa saavuttaa Konon timanttikenttien hallinta yhdessä Liberian presidentin Charles Taylorin kanssa. Kapinallisilla ei ollut ideologiaa tai poliittisia pyrkimyksiä, vaan halu saada voimankäytön avulla kontrolli luonnonvaroista. (Leech 2014.)

Toisen raiteen toimijoiden haasteena sovinnon rakentamisessa on poliittisen voiman ja vaikutusvallan puuttuminen. He eivät kykene toimeen panemaan rauhansopimuksia eivätkä voi puuttua suoraan konfliktin kulkuun. (Mapendere 2005.) Paffenholtz huomauttaa, että transformatiivisen mallin mukainen toisen raiteen keskitason toimijoiden tukeminen ei ole aina auttanut konfliktinratkaisua. Ratkaisevampi rooli rauhan rakentamisessa on ollut yhteiskunnan ylätason ensimmäisen raiteen toimijoilla ja paikallisilla ruohonjuuritason toimijoilla. Lederachin transformatiivisen teorian painotukset ovatkin hänen uusimmissa julkaisuissaan alkaneet korostaa enemmän keskitason toimijoiden yhteistyötä ylätason ja ruohonjuuritoimijoiden kanssa. (Paffenholz 2013.) Sierra Leonessa IRCSL toimi

aktiivisesti yhteiskunnan kolmella eri tasolla (Artikkeli II) ottaen samankaltaisen aktiivisen roolin konfliktin hallitsemisessa, mikä oli kirkolla Mosambikin rauhanprosessissa (Paffenholz 1998; Paffenholz 2009). Mosambikin San't Egidion kristillisen yhteisön rakentama ystävyysverkosto kulki läpi koko yhteiskunnan ja teki heistä luotettavia rauhan lähettäjiä (Cox & Philpott 2003, 39).

Konfliktien ratkaisussa on pyrkimyksenä saavuttaa rauha ja lopettaa väkivaltaisuuksia. Miall kritisoi Galtungin rauhan käsitettä sen suppeudesta ja konkreettisuuden puutteesta, sen tulkittaessa rauhantilaa vain väkivallan poissaoloksi eikä määrittele ja anna sisältöä itse rauhalle. (Miall 2007, 11.) Uskontoon perustuvassa välitystyössä on tärkeää määritellä mitä rauhalla tarkoitetaan eri uskonnollisten ja kulttuuristen traditioiden keskuksella, kun etsitään yhteistä maaperää sovinnolle (Said & Funk 2001). Galtungin teorian heikkoutena sen analysoidessa väkivaltaa on rakenteellisen väkivallan määrittely synonyymiksi yhteiskunnan sosiaalisen epäoikeudenmukaisuuden kanssa. Galtungin teoria onkin pohjimmiltaan utopistinen. (Patomäki & Wæver 1995, 9.) Lederachin käsitys konfliktin muuttamisesta kohti rauhaa ei ole staattinen, vaan ilmenee prosesseissa ihmissuhteiden parantuessa ja yhteiskunnan rakenteiden kehittyessä (Lederach 2003). Rauhanvälittäjien uskontodiplomatian tavoitteena ei ole konfliktin ratkaiseminen, vaan sovinto. Rauhaa ei nähdä silloin ainoastaan konfliktin poissaolona, vaan kunnioitettavien ja terveiden ihmissuhteiden palautumisena osapuolten välillä. (Johnston & Cox 2003, 15.) Sovinnonrakentaminen on pitkäaikainen dynaaminen prosessi, jossa edetään ihmissuhteiden, rakenteellisten ja sosiaalisten kysymysten ratkomisen kautta. Rauhanrakentajat ovat luomassa yhteiskuntaan uutta infrastruktuuria. (Lederach 1997.)

Rauhanvälittäjien omalla identiteetillä on tärkeä merkitys työssä (Wall & Lynn 1993; Bercovitch & Kadayifci-Orellana 2009). Erityinen rooli Sierra Leonen toisen raiteen rauhan rakentamisessa oli baptistikäännynnäisillä (Artikkeli III). Muslimien ja kristittyjen perustaman IRCSL -organisaation pääsihteerinä toimi sodan aikana Alimammy Koroma, joka oli lapsena ollut oppilaana baptistien koulussa. Opiskeltuaan myöhemmin vuosia ulkomailla hän palasi Sierra Leoneen opettajaksi ja koki kääntymyksen muslimista kristityksi. Kääntymyksen jälkeen hän toimi baptistipastorina ja pakolaisien avustustyössä. Tärkeimpänä tehtävänä sodan aikana Koroma koki uskontojen yhteistyön väkivallan lopettamiseksi. (Koroma 2007, 286–287.). Toinen baptistikäännynnäinen oli IRCSL:n puheenjohtaja Moses B. Khanu (Artikkeli II), joka oli alun perin muslimi ja kääntyi nuorena kristityksi.

Hervieu-Legérin mukaan uskonnon olemus rakentuu ihmisten mielissä muistiketjun tavoin. Yksilö tulee osaksi uskonnollista yhteisöä osallistuessaan uskonnolliseen traditioon. (Hervieu-Legér 2000.) Muslimitaustasta kristityksi kääntyneillä uskontojohtajilta löytyi taustastaan kykyä samaistua muslimien ajatusmaailmaan ja työskennellä yhteistyössä tutun uskonnollisen ja kulttuurisen kontekstin keskellä (Artikkelit II ja III). Uskonnolliset muistot ja niiden yhdistäminen nykypäivään kertovat Jan Assmannin ja Maurice Halbwachsien mukaan muistin kollektiivisuudesta. Uskonnolliset muistot syntyvät aina vuorovaikutuksessa yhteisön kanssa. Nykyisyys koetaan yhdessä menneisyydessä eletyn elämän kanssa. (Assmann 2006; Halbwachs 1980.) Tämä tarkoittaa tässä yhteydessä, että eri uskonnollisista taustoita tuleville toimijoille uskonto voi olla yhdistävä tekijä. Uskontojen yhteistyön kautta on mahdollista löytää uutta ymmärrystä uskontojen välisistä suhteista ja siirtyä pois uskontojen välisestä konflikti-asetelmasta uskontojen yhteistyöhön uskontojen yhteisten periaatteiden pohjalta.

6.3 Ruohonjuuritason rauhan rakentaminen

Sierra Leonessa rauhanprosessia seurasi sovinnonrakentaminen ruohonjuuritasolla. Uskontojen neuvosto IRCSL toimi tiiviisti yhdessä paikallisten kirkkojen ja moskeijoiden kanssa toimittaan humanitaarista apua sodasta kärsiville ihmisille. Aselevon jälkeen alkoi sovintoprosessi ja rauhan rakentaminen konfliktin uhrien ja väkivallantekijöiden välillä. Sierra Leonessa seurattiin käytäntöä, jossa rauhansopimuksen jälkeisessä sovintoprosessissa tutkittiin sodan aikana tehdyt rikokset julkiesti ja opeteltiin keskinäistä anteeksiantoa (Artikkeli II). Ruohonjuuritason ihmiset ovat kaikkein haavoittuvimpia ja kärsivät eniten väkivaltaisista konflikteista. Heidän perustarpeidensa kohtaaminen on tärkeää, jotta syvään juurtunut vihan ja väkivallan kulttuuri ei palaisi takaisin rauhanteon jälkeen. Moniraiteisessa konfliktinratkaisuprosessissa ensimmäisen ja toisen raiteen toimijat pyrkivät rauhansopimuksen solmimiseen ja heillä on tendenssi nähdä siviiliyhteiskunnan edustajat ruohonjuuritasolla passiivisina toimijoina. Konfliktin muuntumisprosessissa kuitenkin juuri ruohonjuuritasolla tapahtuvalla kolmannen raiteen työskentelyllä on strategisesti tärkeä ja keskeinen rooli. (Reimann 2004.)

Konfliktien keskellä uskonnollisilla välittäjillä voi olla liian tiiviit suhteet valtioiden johtoon, jolloin he eivät toimi puolueettomasti. Uskonnollisilla johtajilla esimerkiksi Lähi-idässä on ollut taipumus seurata poliittisten johtajien aloitteita ja vaara henkilökohtaisesti sekaantua etnisiin konflikteihin,

kuten tapahtui Balkanin kriisissä. Serbien, kroaattien ja Bosnian muslimien johtajat yhdistivät omalla toiminnallaan uskonnon ja etnisyyden osaksi konfliktin ydintä. (Bouta, Kadayifci-Orrellana; Abu-Nimer 2005.) Sierra Leonessa uskontojohtajat välttivät uskontojen väliset ristiriidat ja ne myös toimivat neutraalisti suhteessa poliittisiin päättäjiin ja kapinallisiin. IRCSL auttoi sovintoprosessien viemistä paikalliselle tasolla eri puolilla maata huomioiden erityisesti sodan uhrin. Uskontojohtajat osallistuivat erilaisiin moniuskonnollisiin puhdistusmenoihin yhdessä traditionaalisten afrikkalaisien uskontojen edustajien kanssa. Maassa oli sodan jälkeen julistettu yleinen armahdus ja moskeijat ja kirkot levittivät tietoa rauhansopimuksesta ja kapinallisten armahduksesta (Artikkeli II).

Sierra Leonen Lómen rauhan sopimuksessa kapinallisten johtaja Foday Sankoh sai ministerin paikan ja immuteetin rikoksista, joita oli tehnyt sodan aikana. Rauhansopimus ei kuitenkaan pitänyt ja taistelut alkoivat myöhemmin uudestaan. Rauhanprosessi ei ollut vielä edennyt tarpeeksi pitkälle, jotta se olisi poistanut vihamielisyydet ja ristiriidat osapuolten väliltä. (Tsfai 2010.) Lederachin mukaan sovinto suhteiden muuntumiseksi entisten vihollisten kanssa on haastava prosessi. Sovintoprosesseissa tarvitaan totuutta ja armoa, jotta oikeus ja rauha saavutetaan. (Lederach 1997; Ramsbotham & Woodhouse & Miall 2011.) Toisaalta rauhan ja oikeuden välillä voi syntyä myös vastakkainasettelu. Rauhan tekeminen mihin hintaan hyvänsä verenvuodatuksen lopettamiseksi voi johtaa vallanjakoon, jossa perusihmisoikeudet eivät toteudu. Toinen tapa olisi jatkaa neuvotteluita demokraattisen ratkaisun saavuttamiseksi, vaikka se pitkittäisi taisteluita ja voisi lisätä hirmutekoja. (Ramsbotham & Woodhouse & Miall 2011, 250.)

Uskontojen neuvosto IRCSL tuki kapinallisille myönnettyä yleistä armahdusta. Sierra Leonen sovinnonrakentamisessa muslimit ja kristityt painottivat yhteisiä katumuksen, anteeksiantamuksen ja sovinnon periaatteita. He julistivat koston olevan väärin ja tärkeää on antaa anteeksi niille, jotka ovat rikkoneet. Uskontojohtajat korostivat rikkomusten tunnustamisen ja anteeksiannon olevan tie sovintoon, jolloin väärintekijät voivat palata takaisin yhteiskunnan yhteyteen (Artikkeli II). Yhden-toista vuoden mittaisen sodan jälkeen vuonna 2003 perustettiin Sierra Leonen totuus- ja sovintokomissio, joka toimi Etelä-Afrikan, Ruandan ja monien muiden konfliktien jälkipuinneissa perustettujen tuomioistuinten esimerkin mukaisesti. Komission tehtävänä oli selvittää sodan väkivaltaista kulkua, mikä oli tunnettu silpomisista, seksuaalisesta väkivallasta ja lapsien värväämisestä sotaan. (Shaw 2005.) Sodan seuraukset olivat huomattavat, kun kokonaisia kyliä oli tuhottu ja ihmisiä poltettu koteihinsa elävältä. Sota oli jakanut perheitä erilleen. Kokemukset väkivallasta ja omin silmin todistetut väkivaltaiset tapahtumat olivat traumatisoineet ihmisiä. (Tsfai 2010.) Paikalliset järjestöt

ja ihmisoikeusaktivistit kannustivat ihmisiä osallistumaan totuuskomission toimintaan, mutta komissio sai vain vähän kannatusta, koska sierraleonelaiset olisivat halunneet mieluummin antaa anteeksi ja unohtaa tapahtumat (Shaw 2005).

Ihmisten välisellä tasolla sovintokomission toiminta merkitsi uhrien ja väkivallantekijöiden kohtaamista. Kun komissio sai kuulla, että uhri haluaa nimetä väkivallantekijän, niin syytetyille annettiin mahdollisuus vastata syytteisiin. Prosessin pyrkimyksenä oli uhrien ja väkivallantekijöiden palauttaminen takaisin yhteisön elämään. Sovintoprosessin ytimessä oli tapahtumien kertominen ja empaattinen kuunteleminen. Totuuskomission toiminnan tavoitteena oli sotarikosten avoin käsittely. Sierra Leonessa totuuskomitea kokoontui viikoittain ja väkivaltaan syyllistyneiden odotettiin kertovan perusteellisesti tekonsa ja tunnustavan ne julkisesti. Toisin kuin aiemmissa vastaavissa tuomioistuimissa Sierra Leonessa raiskaukset, käsien ja jalkojen katkominen ja silpomiset oli tehty julkisesti perheenjäsenten ja muiden ihmisten nähden. (Graybill 2012.) Totuuskomission työskentely on tehokkainta silloin, kun siihen yhdistyy parantumista tukeva toiminta yhdessä sosiaalisen tuen kanssa (Shaw 2005). Konfliktin muuntuminen toimii laajentuvan verkoston tavoin ihmisten sitoutuksessa rauhan rakentamiseen ja vakuuttuessaan sovinnon mahdollisuudesta (Lederach 2005).

Monikasvoinen ja moniuskontoinen sovinnon rakentaminen Irakin konfliktin ja Sierra Leonen sisällissodan aikana madalsi uskontojen välisiä raja-aitoja ja vahvisti uskonnollisten toimijoiden yhteistyötä (Artikkelit I, II ja III). Länsi-Afrikkalaisessa moniuskontoisessa yhteiskunnassa ruohonjuuritason erilliset uskontoperinteet kulkevat limittäin (Artikkelit II ja III). Thomas Tweedin mukaan ihmiset ylittävät erilaisia maanpäällisiä rajoja, mutta myös rajoja uskontojen sisällä ja uskontojen välillä. Uskonnot pyrkivät asettumaan aloilleen, mutta ovat samanaikaisesti liikkeellä. Uskonnot antavat seuraajilleen myyttisen käsityksen kaiken alusta ja horisontin ihmiselämän päämäärästä. (Tweed 2006.) Uskonnollisten rituaalien kautta ihmiset oppivat käsittelemään ympäröivää maailmaa erityisesti konfliktien siirtymävaiheissa. Entisten sosiaalisten rakenteiden hajotessa ja menettäessään merkitystään eri uskontojen rituaaleilla on tärkeä merkitys. Rituaalit voivat antaa turvallisuuden ja pysyvyyden tunnetta ja muuttaa kokemusta ympäröivästä maailmasta. Rituaalit eivät ratkaise ongelmia, mutta niiden kautta voi löytyä tilaa ongelmien käsittelemiseen. (Schirch 2005.)

7. JOHTOPÄÄTÖKSET, KESKUSTELU JA IMPLIKAATIOT

7.1 Johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa kysyttiin miten uskontodiplomatia auttaa konfliktien ratkaisemisessa. Tutkimusongelmaa tarkasteltiin uskontodialogin, moniuskontoisen yhteistyön ja uskonnollisten rituaalien sekä käännyttäisten näkökulmista. Tutkimusartikkeleiden (I, II, III) yhteisanti vahvistaa uskontodiplomatian auttavan konfliktien ratkaisua: globaalin uskontodialogin, kansallisten uskontojohtajien vuorovaikutuksen ja kansalaisten arkikokemusten tasolla. Tutkimustuloksissa näkyi Hans-Georg Gadamerin kuvaama ymmärryshorisonttien kohtaaminen. Väkivaltaisten konfliktien keskellä tapahtui uskontojen uudelleen tulkintaa rauhan ja sovinnon rakentamiseksi. (Gadamer 2006, 300–306.)

Muslimien ja kristittyjen uskontodialogi Irakin sodan keskellä ja Sierra Leonen Uskontojen neuvoston yhteiset asiakirjat ovat tärkeitä rauhan rakentamisessa. Yhteisten uskonnollisten periaatteiden kirjaaminen ja tunnistaminen vahvistavat sovintoa ja rauhaa uskontojen välillä ja yhteinen jumalapuhe lieventää uskontojen välisiä jännitteitä. Islaminuskosta ja kristinuskosta löytyy aabrahamilaisina uskontoina yhteisiä periaatteita ja toimintatapoja, joita voidaan hyödyntää uskonnollisten ja sekulaarien konfliktien keskellä.

Lähi-idän uskonnot jakavat samankaltaisia käsityksiä rauhasta, sovinnosta ja anteeksiannosta, jotka ovat tärkeitä konfliktien sovittelussa. Muslimijohtajat korostivat aloitteessaan Irakin sodan keskellä uskontoja yhdistävää yhteistä sanaa. Muslimien aloitteessa painotettiin Jeesuksen sanoja: rakasta Jumalaa ja rakasta lähimmäistäsi Jumalan antamana ilmoituksena, mikä on muslimeille ja kristityille yhteistä. Kristityt käyttivät vastauksessaan islaminuskosta nousevia käsitteitä Jumalasta osoittaen näin yhteyttään muslimeihin.

Uskonnollisilla rituaaleilla oli erityinen rooli Sierra Leonen rauhan prosessissa. Muslimien ja kristittyjen johtajat yhdessä afrikkalaisen traditionaalisen uskonnon edustajien kanssa toimittivat puhdistusrituaaleja eri puolilla Sierra Leonea. Tämä näkyi myös islaminuskosta kristinuskoon kääntyneiden pastoreiden toiminnassa, jotka suorittivat kristillisiä kasteita ja siunasivat hautaan sodissa kaatuneita. Moniuskontoisissa sovinnonjuhlissa olivat rinnakkain islamilaiset, kristilliset ja afrikkalaiset traditionaaliset uskontoperinteet. Ruohonjuuritason yhteistyö vahvisti sovintoa traumaattisen

sodan jälkeen. Uskonnolliset rituaalit eivät poista kärsimyksiä, mutta antavat ihmisille tilaa käsitellä ongelmia.

Tutkimuksen erityisenä empiirisenä kohteena oli Sierra Leonen sisällissota vuosina 1991–2002. Tutkimustulokset tukevat John Paul Lederachin konfliktin transformaatioteorian käsitystä, jonka mukaan yhteiskunnan ylätasolla, keskitasolla ja ruohonjuuritasolla tapahtuva moniraitainen rauhan rakentaminen auttaa konfliktien ratkaisemisessa. Sierra Leonen uskontojohtajat sanoutuivat irti väkivallasta ja se toi heille roolin rauhan rakentamisessa. Transformaatio näkyi uusien näköalojen avautumisena uskontojen uskomusperspektiivistä käsin moniuskontoisen uskontodiplomatian tukiessa rauhan rakentamista yhteiskunnan eri tasoilla. Valtioiden rakenteiden sortuessa uskonnot voivat olla resursseja ja voimavaroja. Sodan keskellä uskonnot edustivat pysyvyyttä ja antoivat voimaa katsoa toiveikkaammin kohti tulevaisuutta.

Konfliktien kulkuun voidaan vaikuttaa tukemalla väkivallattomia tapoja ratkaista ristiriitoja. Uskontojohtajien näkyvä yhteistyö loi toivoa kaaoksen keskellä. Uskonnollisten toimijoiden luomat verkostot Sierra Leonen kirkkojen ja moskeijoiden kautta koskettivat koko yhteiskuntaa. Kansallisten uskontojohtajien työskentely rauhanvälittäjinä toivat luottamukselliset suhteet konfliktin molempiin osapuoliin. Rauhanvälittäjien neutraali työskentely konfliktien osapuolten välillä valmisti konfliktin osapuolia toistensa kohtaamiseen ja rauhanneuvotteluihin. Uskontojohtajat tukivat poliittisia päätöksentekijöitä rauhanneuvotteluissa ja yleisen armahduksen toteuttamisessa sekä sodan jälkeen totuuskomissioiden työskentelyssä.

7.2 Keskustelu

Muslimien ja kristittyjen ylätasoinen uskontodialogiin taustalla on yhtenä alkusysäyksenä ollut vuonna 2002 Englannin kirkon arkkipiispa George Careyn yhdessä pääministeri Tony Blairin ja Jordanian prinssi El Hassan bin Talalin kanssa järjestämä seminaari, jonne he kutsuivat joukon tutkijoita, jotka olivat taustaltaan muslimeita ja kristittyjä. Yhteiset kokoontumiset jatkuivat vuosittain ja niiden keskellä koettiin syntyvän kunnioittavaa keskustelua uskontojen kesken osallistujien kuunnellessa toinen toisiaan tuomitsematta ja pyrkimättä konsensukseen tai kompromissiin uskontojen välillä. Samankaltaisia kokemuksia syntyi Stuttgartissa Saksan kristittyjen ja muslimien kokoontumisissa vuosina 2005 ja 2006, joiden osanottajat kertoivat dialogin johtaneen ystävyyssuhteisiin osallistuji-

en kesken. (Pratt 2014.). Eri uskontojen edustajien tapaamisilla ja keskusteluilla on tärkeä merkitys uskontorauhan rakentamisessa.

Aabrahamilaisten uskontojen kipupisteitä ovat uskontojen erilaiset käsitykset uskonnoille tärkeistä periaatteista ja Jumalasta. Juutalaiset joko hylkäävät kokonaan Jeesuksen hahmon tai tunnustavat historiallisen Jeesuksen, mutta eivät pidä häntä profeettana tai jumalallisena. Muslimit ja kristityt kunnioittavat Jeesusta, mutta kristittyjen käsitys Jeesuksen ristinkuolemasta ja jumaluudesta erottaa uskonnot toisistaan. Muslimit eivät usko perisyntiin ja kolminaisuuden käsite on heille merkitykseltön. Samoin juutalaiset ja kristityt eivät pidä Muhammadia profeettana. Muslimien on vaikeaa käsittää, että kristityt eivät näe profeetta Muhammadin sanoman alkuperän olevan samasta jumalallisesta lähteestä kuin Vanhan testamentin profeettojen. (Abu-Nimer & Khoury & Welty 2007, 18–22.)

Lesslie Newbigin korostaa uskontojen vuoropuhelun haasteena olevan dialogiin osallistujien ymmärrys omasta uskonnostaan. Uskontojen edustajat näkevät itsensä ja oman uskontonsa sijaitsevan keskiössä ja muut uskonnot periferiassa. Vuoropuheluun osallistuvat saattavat ajatella muiden uskontojen olevan vääriä ja heillä ei ole mitään opittavaa muista uskonnoista. (Newbigin 1995.) Wesley Ariarajah vie ajatusta vielä pidemmälle korostaen kaikkien ihmisten kuuluvan samaan yhteiseen Jumalan luomakuntaan. Hän haastaa erityisesti kristittyjä näkemään pelastuksen historiallisena prosessina, joka ulottuu kristinuskon ulkopuolelle. Kristittyjen tulisi avoimemmin käydä keskustelua kaikkien uskontojen kirjoituksista ja niiden luonteesta, jotta syntyisi todellinen dialogi eri uskontojen välillä. (Ariarajah 1977, 9–11.)

Tässä tutkimuksessa kuvatun uskontodiplomatian onnistumisen kannalta oli tärkeää, että ennen moniuskontoisen rauhan rakentamisen aloittamista muslimit ja kristityt kävivät dialogia keskenään. Sierra Leonen muslimien ja kristittyjen yhdessä laatimissa Uskontojen neuvoston IRCSL:n toimintaperiaatteissa ja Irakin sodan keskellä syntyneessä Yhteinen sana -välillämme asiakirjoissa näkyy uskontojen uudelleen tulkinta. Avoimessa dialogissa uskontojen edustajat voivat jakaa käsityksensä Jumalasta ja ilmoituksesta (Artikkelit I ja II). Hans Gadamer kuvaa dialogia hermeneuttisena kokemuksena. Ymmärrystämme ei ohjaa pelkästään kokemus ja traditio vaan myös kieli. Kokemus toiseudesta on erityinen, koska kyse ei ole vain tarkasteltavasta objektista vaan suhteesta toiseen. Toisesta muodostuu keskustelukumppani ja vuoropuhelun jatkuessa keskinäinen ymmärrys lisääntyy.

(Gadamer 2006, 352–355; Gothóni 2005.) Uskontodialogi ja konfliktien ratkaiseminen kulkevat käsi kädessä. Marc Gopinin mukaan konfliktien keskellä uskonnollisten toimijoiden välittämä empatia voi auttaa ihmisiä selviämään tuskallisista kokemuksista. Eri uskontojen dialogeissa on mahdollista löytää yhteisiä käsityksiä Jumalan huolenpidosta. Elämän pyhyys ja väkivallattomat uskonnolliset käsitykset ovat yleisiä kaikissa uskonnoissa ja niiden pohjalta voidaan tehdä uskontojen yhteistä sovinnontyötä konfliktien keskellä. (Gopin 1997.)

7.3 Implikaatiot

Tämän tutkimuksen anti ovat rohkaisevat löydökset uskontodiplomatian mahdollisuuksista tukea hauraiden valtioiden konfliktien ratkaisua moniuskontoisen rauhan rakentamisen kautta. Lähi-idän ja Länsi-Afrikan konfliktien keskellä uskontojen yhteistyön kautta tapahtuva uskontodiplomatian kehittäminen on tärkeä tutkimusalue. Uskontojen yhteistoiminta radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin torjumiseksi ovat myös ajankohtaisia tutkimuksen kohteita. Erityinen vähän tutkittu tutkimusaihe on naisten osallistuminen rauhan rakentamiseen Sierra Leonessa (Artikkeli II), jossa heillä oli näkyvä rooli, jonka kautta väkivaltainen konflikti tuli kansainvälisen yhteisön tietoon.

Sekulaarien ja uskonnollisten konfliktien keskellä uskonnollisilla instituutioilla on mahdollisuuksia tukea poliittisia rauhanprosesseja toimiessaan aktiivisena osana siviiliyhteiskuntaa. Uskontojohtajien päätöksenteolla ja yhteyksillä poliittisiin päättäjiin voidaan vaikuttaa uskonnollisten konfliktien syvyyteen ja niiden ratkaisemiseen. Tässä tutkimuksessa näkyi uskontojohtajien esimerkki sitoutua omaan uskontoonsa osoittaen samalla kunnioitusta toista uskontoa kohtaan, mikä tuki sosiaalista koheesiota yhteiskunnan keskellä.

8. LÄHDELUETTELO

Abo-Kazleh, Mohammed

- 2006 "Rethinking IR Theory in Islam: Towards a More Adequate Approach," *Turkish Journal of International Relations*. 5 No. 4, pp. 4–56.
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/19486>. Viitattu 16.05. 2017.

Abu-Nimer, Mohammed

- 1996 "Conflict Resolution Approaches: Western and Middle Eastern Lessons and Possibilities", *American Journal of Economics and Sociology* 55 (1), pp. 35–53.
- 2000/2001 "A Framework for Nonviolence and Peacebuilding in Islam," *Journal of Law and Religion*, Vol. 15, No. 1/2, pp. 217–265. www.jstor.org/stable/1051519 Viitattu 12.02. 2015.
- 2001 "Conflict Resolution, Culture, and Religion: Towards a Training Model of Interreligious Pecebuilding," *Journal of Peace research*, Vol. 38, No. 6, pp. 685–704.
- 2003 *Nonviolence and Peace Building in Islam: Theory and Practice*. Gainesville, FL: University Press of Florida.
- 2004 "Religion, Dialogue, and Non-Violent Actions in Palestinian-Israeli Conflict," *International Journal of Politics, Culture, and Society*. Vol. 17, No. 3, pp. 491–511.
- 2008 Abu-Nimer Mohammed & Kadayifci-Orellana Ayse, "Muslim Peace-Building Actors in Africa and the Balkan Context: Challenges and Needs," *PEACE & CHANGE*, Vol. 33, No. 4, pp. 549–581.

Abu-Nimer, Mohammed & Kadayifci-Orellana, S. Ayse

- 2008 "Muslim Peace-Building Actors in Africa and the Balkan Context: Challenges and Needs," *Peace and Change*, Vol. 33, No. 4, pp. 549–581.

Abu-Nimer, Mohammed & Khoury, Amal & Emily Welty

- 2007 *Unity in Diversity: Interfaith Dialogue in the Middle East*: Washington, DC: United States Institute of Peace Press.

Afsaruddin, Asma

- 2008 *The first Muslims: history and memory*. Oxford: Oneworld 2008.

Allen, Roger & Toorawa, Shawkat M.

2011 Islam. A Short Guide to the Faith. Grand Rapids/Cambridge:
Wm. Eerdmans Publishing Co.

Al Qurtubi, Sumanto

2013 "Reconciliation from Below: Indonesia's Religious. Conflict and Grassroots Agency for Peace," *The Canadian Journal of Peace and Conflict Studies*. Vol. 45, No. 1, pp. 135–162.

2016 *Religious Violence and Conciliation in Indonesia: Christians and Muslims in the Moluccas*. Abingdon, Oxon: Routledge.

Alwani, Zainab

2012 "Use Cooperative Conflict Resolution, Muslim reflection," *Interfaith Just Peacemaking: Jewish, Christian, and Muslim Perspectives on the New Paradigm of Peace and War*. Edited by Susan Brooks Thistlethwaite. Prefaces by Bryan Hehir, Jamal Badawi, and Reuven Kimelman. New York: Palgrave Macmillan, pp. 61–67.

Amman Message

2004 The official website of the Amman Message. www.ammanmessage.com. Viitattu 20.04. 2017.

Appleby, R. Scott

2000 *The Ambivalence of the Sacred: Religion, Violence, and Reconciliation*. Carnegie Commission on Preventing Deadly Conflict. Lanham MD: Rowman & Littlefield.

Aquino, Maria Pilar

2011 "Explaining Religious Violence: Retrospects and Prospects," *The Blackwell Companion to Religion and Violence*. Edited by Andrew R. Murphy. United Kingdom: Blackwell Publishing Ltd, pp. 137–146.

Ariarajah, S. Wesley

1977 "Toward a Theology of Dialogue," The World Council of Churches.

Armstrong, Karen

2014 *Fields of blood: religion and the history of violence*. London: The Bodley Head.

Asfaruddin, Asma

2008 *The First Muslims: History and Memory*. Oxford: Oneworld Publications.

Assmann, Jan

2006 *Religion and Cultural Memory: Ten Studies*, translated by Rodney Livingstone, Series: Cultural Memory in the Present, Stanford, California: Stanford University Press.

Basedau, Matthias & Pfeiffer, Birte & Vüllers, Johannes

2014 "Bad Religion? Religion, Collective Action, and the Onset of Armed Conflict in Developing Countries," *Journal of Conflict Resolution*. Vol. 60, Issue 2, pp. 226–255.

Bercovitch, Jacob

1991 "International Mediation and Dispute Settlement: Evaluating the Conditions for Successful Mediation," *Negotiation Journal*. No. 1, pp. 17–30.

Bercovitch Jacob & Jackson, Richard

1997 *International Conflict: A Chronological Encyclopedia of Conflicts and Their Management, 1945-1995*. Congressional Quarterly Press.

2009 *Conflict Resolution in the Twenty-first Century: Principles, Methods, and Approaches*. University of Michigan Press.

Bercovitch, Jacob & Kadayifci-Orrellana, S. Ayse

2009 "Religion and Mediation: The Role of Faith-Based Actors in International Conflict Resolution," *International Negotiation*. 14. Martinus Nijhoff Publishers, pp. 175–204.

Berkhof, Louis,

1996 *Systematic Theology (New edition)*. Grand Rapids: Eerdmans Publishing.

Botes, Johannes

- 2003 "Conflict Transformation: A Debate Over Semantics or a Crucial Shift in the Theory and Practice of Peace and Conflict Studies," *International Journal of Peace Studies*. Vol. 8, No. 2, pp. 1–27.

Caschetta, A. J.

- 2015 "Does Islam Have a Role in Suicide Bombings?" *Middle East Quarterly*. Summer. <http://www.meforum.org/meq/pdfs/5320.pdf> . Viitattu 15.04. 2017.

Cavanaugh, William T.

- 2009 *The Myth of Religious Violence: Secular Ideology and the Roots of Modern Conflict*. Oxford University Press.

Clarke, Steve

- 2014 *The Justification of Religious Violence*. Malden, MA: Wiley-Blackwell.

A Common Word Between Us and You

- 2007 The official website of A Common Word
<http://www.acommonword.com>. Viitattu 20.04. 2017.

Conteh, Prince Sorie

- 2008 *The place of the African Tradition religion in Interreligious encounters in Sierra Leone since advent of Islam and Christianity*. Doctoral dissertation. University of South Africa. <http://uir.unisa.ac.za/bitstream/handle/10500/2316/thesis.pdf>. Viitattu 30.05. 2017.

Cox, Brian & Philpott, Daniel

- 2003 "Faith-based diplomacy: An ancient idea newly emergent," *Brandywine Review of Faith & International Affairs*. Vol. 1, No. 2, pp. 31–40.

Deckard, Funk J.

- 2011 "Reflections on Islamic Reconciliation as a 'Return to Normalcy' from Social Scientific Perspective: Dialoguing with Marcia Hermanson," *Reconciliation in Interfaith Perspective: Jewish, Christian and Muslim Voices*. Eds. Reimund Bieringer & David J. Bolton. Leuven: Peeters, pp. 133–161.

Diamond, Louise & McDonald, John W.

- 1996 *Multi-Track Diplomacy: A Systems Approach to Peace*. Third Edition. West Hartford, CT: Kumarian Press.

O' Donnell, Emma

- 2017 "Theorising sacred place in Jerusalem: identity, yearning, and the invention of tradition," *Journal of Beliefs and Values*. Vol. 38, Issue 3, pp. 276–285.

Durward, Rosemary

- 2012 "Christian Claims of Uniqueness, the Problem of Violence and Interfaith Dialogue," *The Ashgate Research Companion to Religion and Conflict Resolution*. England: Ashgate, pp. 33–47.

Ericson, Maria

- 2001 *Reconciliation and the search for a shared moral landscape: an exploration based upon a study of Northern Ireland and South Africa*. New York: P. Lang.

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana

- 2007 "Teemahaastattelu: opit ja opetukset," Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus, s. 25–43.

Esack, Farid

- 1988 "Three Islamic strands in the South African struggle for justice." *Third World Quarterly*. Vol.10, No.2, pp. 473–498.

Farsoun, Samih K.

- 2013 "Introduction". *Arab Society: Continuity and Change*. Edited Samih K. Farsoun. 1st edition, USA: Routledge Revivals, pp.1–15.

Fetherston, A. B.

- 2000 "Peacekeeping, conflict resolution and peacebuilding: A reconsideration of theoretical frameworks," *International Peacekeeping*. Vol. 7, No. 1, pp. 190–218.
www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13533310008413825. Viitattu 02.05. 2017.

Gadamer, Hans Georg

- 2006 *Truth and Method*, 2nd rev. ed., trans. Joel Weinsheimer and Donald G. 2. Marshall
New York: Continuum.

Galtung, Johan

- 1969 "Violence, Peace, and Peace research," *Journal of Peace Research* 6 (3), pp. 167–191.
- 1976 "Three Approaches to Peace: Peacekeeping, Peacemaking, and Peacebuilding," *Peace War and Defence: Essays in Peace Research*, ed. John Galtung, Copenhagen: Christian Ejlertsen, pp. 282–304.
- 1990 "Cultural Violence," *Journal of Peace Research*. Vol. 27, No. 3, pp. 291–305.
- 2004 "Violence, War, and Their Impact On Visible and Invisible Effects of Violence," *Polylog. Forum for Intercultural Philosophy*. <http://them.polylog.org/5/fgj-en.htm>. Viitattu 01.02. 2016.

Galtung, Johan & Fischer, Dietrich

- 2013 *Johan Galtung Pioneer of Peace research*. Dordrecht: Springer.

Gehlin, Sara

- 2016 *Prospects for Theology in Peacebuilding: A Theological Analysis of the Just Peace Concept in the Textual Process towards an International Ecumenical Peace Declaration, World Council of Churches 2008-2011*. Centre for Theology and Religious Studies, Lund University.

Gopin, Marc

- 1997 "Religion, Violence and Conflict Resolution," *Peace & Change*. Vol. 22, Issue 1. Blackwell Publishing Limited, pp. 1–31.
- 2002 *Between Eden and Armageddon: The Future of World Religions, Violence and Peacemaking*. Oxford University Press.

Gothóni, René

- 2002 "Oikeaan osuminen" hermeneuttisen totuuden laatutakeena," *Tieteessä tapahtuu*. <https://journal.fi/tt/article/view/57502>. Viitattu 01.09. 2017.
- 2005 "Vuoropuhelun ylläpitäminen ja toiseuden ymmärtäminen globalisaation suurimpia haasteita." *Tieteessä tapahtuu*. <https://www.tieteessatapahtuu.fi/0105/gothoni.pdf>. Viitattu 21.10. 2017.

Graybill, Lyn

- 2012 "Gender and Transitional Justice: Experiences from South Africa, Rwanda and Sierra Leone," *African Conflict and Peacebuilding Review*, Vol. 4, No. 1, pp. 142–146.

Haile, Ahmed

- 2005 "Justice and Reconciliation in the Somali experience," *Anabaptists meeting Muslims. A calling for presence in the way of Christ*. Eds. James R. Krabill, David W. Shenk and Linford Stutzman. Scottsdale: Herald Press, pp. 256–261.

Halbwachs, Maurice

- 1980 *The collective memory*, translated from the French by Francis J. Ditter, Jr., and Vida Yazdi Ditter. Teos: Mémoire collective, New York: Harper & Row.

Hammersley, Martyn & Atkinson, Paul

- 2007 *Ethnography: principles in practice*. 3rd edition. Routledge.

Hassner Ron E. & Aran, Gideon

- 2013 "Religion and Violence in the Jewish Traditions," *The Oxford Handbook of Religion and Violence*. Edited by Michael Jerryson, Mark Juergensmeyer, and Margo Kitts. Oxford University Press, pp. 125–153.

Hermansen, Marcia

- 2011 "Reconciliation and the return to Normalcy in the Light of Islamic Theology," *Reconciliation in Interfaith Perspective: Jewish, Christian and Muslim Voices*. Ed. by Reimund Bieringer & David J. Bolton. Leuven: Peeters, pp. 207–229.

Hervieu-Léger, Danièle

- 2000 *Religion as a chain of memory*. Translated by Simon Lee. "La religion pour mémoire" Cambridge: Polity Press.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena

- 2009 *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.

Hoffman, Bruce

- 2006 *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press.

Huntington, Samuel

- 1993 "The Clash of Civilizations?" *Foreign Affairs*. Vol. 72, No. 3, pp. 22–49.

Hurd, Hilary Anne

- 2016 "The Inter-Religious Council of Sierra Leone as Peace Facilitator in Post-1991 Sierra Leone," *Peace & Change*. Vol. 41, Issue 4, October, pp. 425–451.

Hämeen-Anttila, Jaakko

- 1995 *Koraani*. Kääntänyt Hämeen-Anttila, Jaakko. Helsinki: Basam Books.

- 2006 *Johdatus Koraaniin*. Helsinki: Gaudeamus.

Irani, George E.

- 2000 "Arab-Islamic Rituals of Conflict Resolution and Long-Term Peace in the Middle-East," *The Palestine-Israel Journal of Politics, Economics and Culture*. Vol. 7, 1&2. <http://www.pij.org/details.php?id=994>) Viitattu 20.04. 2017.

Irani George E & Funk, Nathan C.

1998 "Rituals of Reconciliation: Arab-Islamic Perspectives," *Arab Studies Quarterly*, pp. 53–73.

Isaacs, Matthew

2016 "Sacred violence or strategic faith? Disentangling the relationship between religion and violence in armed conflict," *Journal of Peace Research*. Vol. 53, No. 2, pp. 211–225.

Johnston, Douglas M.

2003 *Faith-Based Diplomacy: Trumping Realpolitik*, ed. Douglas Johnston. Oxford University Press.

Johnston, Douglas M. & Sampson, Cynthia

1992 *Religion, the missing dimension of statecraft*. Center for Strategic and International Studies (Washington, D.C.): Oxford University Press.

Juergensmeyer, Mark

2001. *Terror in the Mind of God: The Global Rise of Religious Violence*. University of California.

2013 "Religious terrorism as performance of violence," *The Oxford Handbook of RELIGION AND VIOLENCE*: Oxford University Press, pp. 280–292.

Koroma, Alimammy

2007 "The Power of Organization," *Peacemakers in Action, Profiles of Religion in Conflict Resolution*. Ed. David Little. Tanenbaum Center for Interreligious Understanding. New York: Cambridge University Press, pp. 278–301.

Kulska, Joanna

2015 "A Balanced Perception of Religion in International Relations," *Global Policy*. <http://www.globalpolicyjournal.com/blog/29/07/2015/balanced-perception-religion-international-relations>. Viitattu 18.04. 2017.

Kyllönen, Katri

- 2012 *Uskonnon rooli maahanmuuttajien konfliktien sovittelussa. Sovittelijoiden, maahanmuuttajien ja kirkon maahanmuuttajatyöntekijöiden näkökulma.* Uskontotieteen väitöskirja, Helsingin Yliopisto.

Lederach John Paul

- 1995 *Preparing for Peace: Conflict Transformation Across Cultures*, Syracuse, New York: Syracuse University Press.
- 1997 *Building Peace: Sustainable Reconciliation in Divided Societies*. Washington: D.C.:U.S Institute of Peace Press.
- 2003 "Conflict Transformation," *Beyond Intractability*. Eds. Guy Burgess and Heidi Burgess. Conflict Information Consortium, University of Colorado, Boulder. Posted: <http://www.beyondintractability.org/essay/transformation>. Viitattu 16.05. 2017.
- 2005 *The Moral Imagination: The Art and Soul of Building Peace*, New York: Oxford University Press.
- 2014 *Reconcile: Conflict Transformation for Ordinary Christians*. Herald Press, MennoMedia.

Leech, Philip

- 2014 "Galtung's 'Structural Violence' and the Sierra Leone Civil War c.1985-1992." *Globalization Café – TRANSCEND Media Service*. www.transcend.org/tms/2014/07/galtungs-structural-violence-and-the-sierra-leone-civil-war-c-1985-1992/. Viitattu 16.05. 2017.

Levitt, Matthew

- 2013 *Hezbollah, The Global Footprint of Lebanon's Party of God*. Washington, D.C.: Georgetown University Press.

Lewis, Bernard

- 2003 *The Crisis of Islam, Holy War and Unholy Terror*. New York: Modern Library.

Malkki, Leena

- 2016 "Uskonto terrorismin kokonaiskuvassa," *Uskonto terrorismin selittäjänä – kirjoitus-sarja*. <http://politiikasta.fi/uskonto-terrorismin-kokonaiskuvassa/>. Viitattu 15.05. 2017.

Mapendere, Jeffrey

- 2005 "Track One and a Half Diplomacy and the Complementarity of Tracks," *COPOJ – Culture of Peace Online Journal*, Vol. 2, No.1, pp. 66–81.
http://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/TrackOneandaHalfDiplomacy_Mapendere.pdf. Viitattu 07.09. 2017.

Marshall, David

- 1999 *God, Muhammad and the Unbelievers*, Richmond: Curzon Press.

Mateos, Oscar

- 2010 "Beyond Greed and Grievance," *Understanding Africa's Contemporary Conflicts, Origins, Challenges and Peacebuilding*. Eds. Dr Richard Bowd and Dr Annie Barbara Chikwanha. Pretoria, South Africa: Institute for Security Studies (ISS), pp. 25–59.

McDonald, John M. & Moore, David B.

- 2001 "Community Conferencing as a Special Case of Conflict Transformation," Strang, Heather & Braithwaite, John (toim.) *Restorative Justice and Civil Society*. Cambridge University Press, pp. 130–148.

McDonough, Sheila

- 1994 *Gandhi's Responses to Islam*, New Delhi: D.K. Printworld.

Metsämuuronen, Jari

- 2005 *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Tiede. Tieteen teoria. Tieteen popularisointi*. 3. laitos. Metodologia-sarja 4. International Methelp Ky.

Miall, Hugh

- 2004, "Conflict Transformation: A Multi-Dimensional Task," *Handbook for Conflict*. Berghof.
2007 *Emergent Conflict and Peaceful Change*. Great Brittan: Palgrave MacMillan.

Murphy, Andrew R.

2011 "Introduction," *The Blackwell Companion to Religion and Violence*. Ed. by Andrew R. Murphy. United Kingdom: Blackwell Publishing Ltd., pp. 1–4.

Nelson-Pallmeyer, Jack

2003 *Is religion killing us? Violence in the Bible and the Quran*. Harrisburg Pa: Trinity Press International.

Newbiggin Lesslie

1995 *The Open Secret. An Introduction to the Theology of Mission*. Wiltshire, Great Britain: The Cromwell Press.

Nissinen, Petter

2014 "Rauhanvälitys osana käsitekijöitä," Nissinen Petter, Doty Anisa (toim.) *Rauhanvälitys - suomalaisia näkökulmia*. Kansalaisjärjestöjen konfliktinehkäisyverkosto KATU, s. 12–24.

Omar, Rashid

2003 "Islam and Violence," *The Ecumenical Review*.
<http://wcc-coe.org/wcc/what/interreligious/cd39-06.html>. Viitattu 07.03. 2018.

Paden, John

2015 "Religion and Conflict in Nigeria. Countdown to the 2015 Elections," *United Nations Institute for Peace*. Special Report. <https://www.usip.org/sites/default/files/SR359-Religion-and-Conflict-in-Nigeria.pdf>. Viitattu 18.04. 2017.

Paffenholz, Thania

1998 *Konflikttransformation durch Vermittlung. Theoretische und praktische Erkenntnisse aus dem Friedensprozess in Mosambik (1995-1996)*. Main: Grunewald.

2009 "Understanding Peacebuilding Theory: Management, Resolution and Transformation," *New Routes*. Vol. 14, No. 2, pp. 3–7.

2013 "International peacebuilding goes local: analysing Lederach's conflict transformation theory and its ambivalent encounter with 20 years of practice," *Peacebuilding*. Vol.2, No. 1, pp. 11–27.

Patomäki, Heikki & Wæver, Ole

1995 "Introducing Peaceful Changes," *Peaceful Changes in World Politics*. Patomäki, H. ed. Tampere: Peace Research Institute, pp. 3–27.

Penfold, Peter

2005 "Faith in resolving Sierra Leone's bloody conflict," *The Round Table*, Vol. 94, No. 382, pp. 549–557(9).

Pentikäinen, Juha

2003 "Uskontojen kertomukset ja pitkä muisti". *Miksi soditaan?* Toim. Anssi Männistö. Tampere: Vastapaino, s. 72–84.

Philpott, Daniel

2012 *Just and unjust peace: an ethic of political reconciliation*. Oxford University Press

Pihkala, Juha

1992 *Johdatus Dogmatiikkaan*, Tampere: Weilin-Göös.

Pratt, Douglas

2014 "Theology after Dialogue: Christian-Muslim Engagement Today and Tomorrow," *Islam and Christian-Muslim Relations*, Vol.26, No.1, pp. 89–101. <http://dx.doi.org/10.1080/09596410.2014.965882>. Viitattu 19.01. 2015.

Raamattu

1992 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön otama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.

Ramsbotham, Oliver & Woodhouse, Tom & Miall, Hugh

2011 *Contemporary Conflict Resolution*. 3rd edition, Cambridge, Polity Press.

Robbins, Michael & Rubin, Lawrence

2013 "The Rise of Official Islam in Jordan," *Politics Religion & Ideology*. Vol. 14, No.1, pp. 59–74. <http://dx.doi.org/10.1080/21567689.2012.752359>. Viitattu 14.05. 2017.

Robinson, Paul

2012 "Just War Theory, Yesterday, Today, and Tomorrow," *The Ashgate Research Companion to Religion and Conflict Resolution*. England: Ashgate, pp. 175–189.

Ruusuvuosi, Johanna

2011 "Vuorovaikutus ja valta haastattelussa - Keskustelunanalyttinen näkökulma," *Haastattelun analyysi*. Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander, Matti Hyvärinen (toim.) Tampere: Vastapaino, s. 269–299.

Said, Edward W.

1981 *Covering Islam: how the media and the experts determine how we see the rest of the world*. London: Routledge & Kegan Paul.

Sakaranaho, Tuula & Pesonen, Heikki

2002 "Johdanto. Julkinen uskonto tutkimuskohteena," *Uskonto, julkisuus ja muuttuva yhteiskunta*. Sakaranaho Tuula & Pesonen Heikki (toim.). Helsinki University Press, s. 7–18.

Satha-Anand, Chaiwat

1993 "The Nonviolent Crescent: Eight Theses on Muslim Nonviolent Actions," *Islam and Nonviolence*. Ed. by Satha-Anand Chaiwat, Paige Glenn D. Paige, Gilliatt Sarah. Center for Global Nonviolence Planning Project, Matsunaga Institute for Peace, University of Hawai'i, pp. 7–26.

Schirch, Lisa

2005 *Ritual and Symbol in Peacebuilding*, Bloomfield, CT: Kumarian Press, 2005.

Shaw, Rosalind

- 2005 "Rethinking Truth and Reconciliation Commissions: Lessons from Sierra Leone," The United States Institute of Peace.
<https://www.usip.org/publications/2005/02/rethinking-truth-and-reconciliation-commissions-lessons-sierra-leone>. Viitattu 07.09. 2017.

Smith, R. & Wachira G.

- 2010 "Phase two report: Insider mediators in Africa," Produced for the Peace Nexus Foundation and the Swiss FDFA. Prangins: Peace Nexus Foundation. Unpublished Paper.

Stassen, Glen H.

- 1992 *Just Peacemaking: Transforming Initiatives for Justice and Peace*. Westminster: John Knox Press.

Steffen, Lloyd

- 2013 "Religion and Violence in Christian Traditions." *The Oxford Handbook of Religion and Violence*. Eds. by Michael Jerryson, Mark Juergensmeyer, and Margo Kitts. Oxford: Oxford University Press, pp. 109–139.

Syrjälä, Leena; Ahonen, Sirkka; Saari, Seppo; Syrjäläinen, Eija

- 1994 *Laadullisen tutkimuksen työtapa*. Kirjayhtymä.

Tesfai, Yacob

- 2010 *Holy Warriors, Infidels, and Peacemakers in Africa*. USA: Palgrave Macmillan.

Thurén, Jukka

- 1991 *Sovituspaikka ja sovinto: Uuden testamentin käännösehdotuksen tarkastelua*. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli

- 2009 *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 5. uudistettu laitos. Tammi

Tweed, Thomas A.

2006 *Crossing and Dwelling. A Theory of Religion*. Harvard University Press.

Utas, Mats

2009 *Sexual Abuse Survivors and the Complex of Traditional Healing: (G)local Prospects in the Aftermath of an African War*. Uppsala, Sweden: Nordic Africa Institute.

Volf, Miroslav

2011 *Allah. A Christian Response*. Harper One.

Volf, Miroslav & bin Muhammad, Ghazi & Yarrington, Melissa

2010 *A Common Word: Muslims and Christians on Loving God and Neighbor*. Grand Rapids MI: Eerdmans Publishing.

Väyrynen, Raimo

1991 "To Settle or to Transform? Perspectives on the Resolution of National and International Conflicts." Raimo Väyrynen, ed., *New Directions in Conflict Theory: Conflict Resolution and Conflict Transformation*. London: Sage.

1999. "From Conflict Resolution to Conflict Transformation: A Critical View," In Ho-Won Jeong ed., *The New Agenda for Peace Research*. Brookfield: Ashgate Publishing.

Wall, James A. & Lynn, Ann

1993 "Mediation: a current review." *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 37, No.1, pp. 160–194.

Wallensteen, Peter

2011 *Peace Research, Theory and Practice*. 1st Edition. London. Routledge.

Wang, Yvonne Marghareta

2012 *How Can Religion Contribute to Peace in the Holy Land? A Study of Religious Peacework in Jerusalem*. Doctoral thesis, University of Oslo.
<https://www.duo.uio.no/handle/10852/37783>. Viitattu 07.03. 2018.

Wehr, Paul & Lederach John Paul

1991 "Mediating Conflict in Central America," *Journal of Peace Research*, Vol. 28, No. 1, pp. 85–98

Yale Response

2007 *Loving God and Neighbor Together: A Christian Response to A Common Word between Us and You*. <http://www.yale.edu/faith/acw/acw.htm>. Viitattu 20.04. 2017.

Taulukko 1. Tutkimustulosten kiteytys induktiivisen sisällönanalyysin pohjalta

Artikkeli 1	Artikkeli 2	Artikkeli 3
Muslimit haluavat rakentaa maailmanrauhaa kristittyjen ja juutalaisten kanssa	Muslimit ja kristityt perustavat Uskontojen neuvoston (IRCSL)	IRCSL tukee uskontojen yhteistyötä ruohonjuuritasolla
Uskontojohtajat sanoutuvat irti Jumalan nimissä tehtävästä väkivallasta		
Yhteinen sana -aloite ja Yalen vastauskirje aloittavat globaalin dialogin	Muslimit ja kristityt käyvät uskontodialogia keskenään	IRCSL sovittelee uskonnollisia riitoja ruohonjuuritasolla
Uskontodialogin asiakirjat vahvistavat yhteistyötä	Muslimit ja kristityt kirjoittavat yhteiset asiakirjat IRCSL:n toiminnalle	
Uskontodialogi painottaa uskontojen yhteisiä periaatteita	Uskontojohtajat tunnistivat dialogissa uskontojen yhteisiä periaatteita	Konfliktitilanteissa imaamit murtavat leipää pastoreiden kanssa
Uskontojohtajat haluavat puhua yhteistä uskonnollista kieltä toistensa kanssa	IRCSL organisaatiossa mukana muslimit ja kristityt, mutta afrikkalaisia uskontoja ei oteta mukaan	Muslimit ja kristityt näkevät, että heillä on keskenään enemmän yhteistä kuin afrikkalaisten uskontojen kanssa
		Uskonnot ovat läheisessä yhteistyössä
Usko Jumalaan yhdistää	Muslimit ja kristityt ovat saman Luojan kansaa	Paikallisten yhteisöjen jäsenten osallistumista moniuskontoisiin sovinnonrituaaleihin kannustetaan
	Muslimit ja kristityt rukoilevat samaa Luoja	
Yhteinen isä Aabraham	Yhteistyö abrahamilaisten uskontojen pohjalta	Aabrahamilaisilla juurilla tärkeä merkitys
Uskontorauhan rakentaminen globaalin uskontodialogin päämääränä	Muslimien ja kristittyjen lämpimät suhteet ja yhteistyö merkityksellistä sovinnon rakentamisessa	Muslimeilla ja kristityillä tarve rakentaa sovintoa ja ystävyyttä uskontojen kesken ruohonjuuritasolla
Synkretistiset kokemukset tukevat sovinnon rakentamista	Muslimien, kristittyjen ja afrikkalaisten uskontojen rituaalit tukevat sovintoprosessia	Muslimien, kristittyjen ja afrikkalaisten uskontojen rituaalit tukevat sovintoprosessia
Jumala työskentelee toisen uskonnon keskellä	Jumala ja laki mainitaan IRCSL:n peruskirjoissa	
Uskontojohtajat vastuussa globaalista rauhan rakentamisesta	Uskontojohtajat kutsuvat hallitusta ja kapinallisia yhteiseen neuvotteluun	IRCSL:n edustajat tapaavat paikallisia uskontojohtajia konfliktitilanteissa
Kristittyjen puhe ristirekstä ja islamilaisten ääriyhmiä julistamat fatwat tuomitaan	Kapinallisten väkivalta ja hallituksen väkivaltaiset kostotoimet tuomitaan	Uskontorauhan häirintä paikallisella tasolla tuomitaan

ALKUPERÄISET ARTIKKELIT